

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

MIIKKA PIETINHUHTA

Ympäristökäsikirja Kokemäen seurakunnalle

ENERGIA- JA YMPÄRISTÖTEKNIIKAN
TUTKINTO-OHJELMA
2024

TIIVISTELMÄ

Pietinhuhta, Miikka: Ympäristökäsikirja Kokemäen seurakunnalle
Opinnäytetyö, AMK
Energia- ja ympäristötekniikka
Toukokuu 2024
Sivumäärä: 89

Opinnäytetyössä tehtiin ympäristökäsikirja Kokemäen seurakunnalle. Työssä tutkittiin Kokemäen seurakunnan toimintaa ympäristön ja kestävän kehityksen näkökulmasta, jotta toimintaa voidaan kehittää tulevaisuudessa kohti hiilineutraaliutta. Tavoitteena on edesauttaa Kirkon ympäristödiplomin saamista Kokemäen seurakunnalle.

Työ toteutettiin laadullisen tutkimuksen piirteitä noudattaen ja toimintatutkimusprosessia hyödyntäen. Kokemäen seurakunnan ympäristökäsikirjan raameina ja taustatiedon keräämiseen käytettiin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ympäristökäsikirjaa, johon Kirkkohallitus on koonnut sääntöjä ja ohjeistuksia ympäristöystävälliseen ja energiatehokkaaseen toimintaan. Aineistoa kerättiin haastatteluista, havainnoinnista ja Kokemäen seurakunnan dokumenteista.

Opinnäytetyön tuloksena saatiin ympäristökäsikirja, johon on koottu miten Kokemäen seurakunta toteuttaa Kirkon ympäristödiplomin mukaisia minimikriteereitä ja suosituksia. Kokemäen seurakunnan ympäristökäsikirja sisältää ympäristön kannalta tärkeitä toimintaan liittyviä ohjeita sekä kehitysideoita ja -suosituksia.

Kokemäen seurakunnan ympäristökäsikirja on hyödyllinen työkalu Kirkon ympäristödiplomin hakemiseen. Sitä voivat muutkin seurakunnat hyödyntää oman toiminnan kehittämisen ideointiin. Kokemäen seurakunnalla on monista kehityskohteista huolimatta hyvät lähtökohdat Kirkon ympäristödiplomin saamiselle.

Avainsanat: Hiilineutraalius, Seurakunnat, Energiatehokkuus, Ympäristöystävällisyys, Kestävä kehitys, Ympäristökasvatus, Kiertotalous, Kierrätys

ABSTRACT

Pietinhuhta, Miikka: Environmental Handbook for the Kokemäki congregation
Bachelor's thesis
Energy and Environmental Engineering
May 2024
Number of pages: 89

In this thesis, an Environmental Handbook was made for the Kokemäki congregation. The thesis examined the activities of the Kokemäki congregation from the environmental and sustainable development point of view, to develop these activities towards carbon neutrality in the future. The aim is to contribute Kokemäki congregation's possibilities to obtain Church's environmental diploma.

The thesis was implemented by following the characteristics of qualitative research and utilizing the action research process. The Church Council has compiled rules and guidelines for environmentally friendly and energy-efficient activities into the Environmental Handbook of the Evangelical Lutheran Church of Finland, which was used as the framework for the Environmental Handbook of the Kokemäki congregation and for the collection of background information. The material was collected from the interviews, observations and from the existing documents of Kokemäki congregation.

The result of the thesis was an Environmental Handbook, which compiles how the Kokemäki congregation implements the minimum criteria and recommendations according to the Church's Environmental Diploma. The Environmental Handbook of the Kokemäki congregation contains guidelines, development ideas and recommendations which are important from an environmental point of view.

The Environmental Handbook of the Kokemäki congregation is a useful tool for applying for the Church's Environmental Diploma. It can be used by other congregations for developing their own activities. Despite of many development targets, the Kokemäki congregation has good preconditions for obtaining the Church's Environmental Diploma.

Keywords: Carbon neutrality, Congregations, Energy efficiency, Environmental friendliness, Sustainable development, Environmental education, Circular economy, Recycling

ALKUSANAT

Kiitos Kokemäen seurakunnalle mielenkiintoisesta opinnäytetyön aiheesta. Kiitos Kokemäen seurakunnan työntekijöille sujuvasta yhteistyöstä ja tiedonannoista. Erityinen kiitos Pirkko Lähdemäki-Hakunille ja Juha-Pekka Riennolle luottamuksesta ja avusta opinnäytetyöprosessin aikana. Suuri kiitos opinnäytetyöohjaajalleni Sanna Lindgrenille tehokkaasta ohjauksesta ja tuesta opinnäytetyöprosessin aikana.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 YMPÄRISTÖJÄRJESTELMIEN TAUSTA JA TAVOITTEET	8
2.1 Ilmastonmuutos	8
2.2 Kestävän kehityksen tavoitteet	9
3 YMPÄRISTÖJÄRJESTELMÄSOVELLUKSET YRITYSTOIMINNASSA ...	11
3.1 ISO 14001 -standardin hyödyt ja soveltuvuus	11
3.2 EMAS-järjestelmän taustat ja tarkoitus	13
3.3 Päästökauppajärjestelmä ja ilmastoyksiköiden hankinta	15
3.4 Ympäristömerkkien käyttötarkoitus	15
4 KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMI	17
4.1 Ympäristödiplomin hakuprosessi	17
4.2 Minimikriteerit ja pisteytys	19
4.3 Ympäristödiplomin uusiminen	19
5 TOTEUTUSMENETELMÄT	21
5.1 Toimintatutkimuksen hyödyntäminen	21
5.2 Tutkimusaineistot	23
5.3 Tutkimusaineiston hyödyntäminen ja tiedonhaku	23
6 KOKEMÄEN SEURAKUNTA	25
7 KOKEMÄEN SEURAKUNNAN YMPÄRISTÖKÄSIKIRJA	26
7.1 Hakukriteerien täyttyminen Kokemäen seurakunnassa	26
7.2 Toiminta ja talous	28
7.2.1 Hankintaohjeet ja -koulutus	29
7.2.2 Hiilineutraalius ja päästöjen kompensointi	31
7.2.3 Toiminnan ja talouden minimikriteerit sekä pisteet	31
7.3 Ympäristökasvatus	34
7.3.1 Ympäristökasvatussuunnitelma	34
7.3.2 Ekotapahtumien vuosikello	35
7.3.3 Verkostoyhteistyö	36
7.3.4 Ympäristökasvatuksen minimikriteerit ja pisteet	36
7.4 Jätehuolto ja kiertotalous	39
7.4.1 Jätteiden käsittely ja lajittelu eri kiinteistöissä	40
7.4.2 Vaaralliset jätteet	44
7.4.3 Kiertotaloustottumukset	45
7.4.4 Jätehuollon minimikriteerit ja pisteet	46
7.5 Ruoka ja keittiöt	48

7.5.1 Ruokahävikin pienentäminen.....	49
7.5.2 Ruokaan liittyvät minimikriteerit ja pisteet	49
7.6 Kiinteistöt ja energiankulutus.....	52
7.6.1 Kiinteistöjen sähköenergiankulutus.....	53
7.6.2 Öljynkulutus Kauvatsan kirkossa	55
7.6.3 Energiankulutuksen minimikriteerit ja pisteet	56
7.7 Hautausmaat ja viheralueet.....	60
7.7.1 Hautausmaiden hoitosuunnitelma.....	60
7.7.2 Hautausmaihin ja viheralueisiin liittyvät minimikriteerit ja pisteet	61
7.8 Metsät ja luontoalueet	65
7.8.1 Metsäsuunnitelma.....	66
7.8.2 Metsien sertifiointi	66
7.8.3 Luontokohteiden suojelu.....	67
7.8.4 Metsien ja luontoalueiden minimikriteerit ja pisteet.....	67
7.9 Liikenne	71
7.9.1 Liikenteen päästövähennystoimet.....	71
7.9.2 Liikenteen minimikriteerit ja pisteet.	72
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	75
8.1 Tutkimushavainnot	75
8.2 Eettisyys ja luotettavuus	78
8.3 Reflektointi.....	79
LÄHTEET	80
LIITE 1: KOKEMÄEN SEURAKUNNAN YMPÄRISTÖKASVATUSSUUNNITELMA	84
LIITE 2: EKOTAPAHTUMIEN VUOSIKELLO	86
LIITE 3: JÄTEHUOLTOKARTOITKSEN ESIMERKKILISTA	87
LIITE 4: TODISTUS KOKEMÄEN SEURAKUNNAN METSIEN SERTIFIOINNISTA	88

1 JOHDANTO

Huolet ympäristön tilasta ovat kasvaneet globaalilla tasolla. Merkittävin ympäristön tilaan vaikuttava tekijä on ilmastonmuutos, jolla on negatiivisia vaikutuksia ympäristöön ja moniin elämän osa-alueisiin. Luonnon uhkien lisäksi vaikutuspiiriin kuuluvat myös sosiaaliset uhat, kuten uhat terveyteen, työllisyyteen, koulutukseen ja infrastruktuuriin. Ilmastotoimia tarvitaan, jotta ilmastonmuutoksesta koituvat haitat eivät jatka voimistumistaan. (Euroopan komissio, n.d.)

Tulevien sukupolvien hyvinvoinnin turvaamiseksi tarvitaan kestäviä teknisiä ja toiminnallisia ratkaisuja. Näitä ratkaisuja ja oikeita toimintatapoja tukemaan on luotu erilaisia ympäristöjärjestelmiä, kuten ympäristöstandardeja, joihin monet muut järjestelmät perustuvat. Monet yritykset ja organisaatiot käyttävät ympäristöjärjestelmiä saavuttaakseen sekä omat että kansalliset ilmastotavoitteet. Myös Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla on oma energia- ja ilmastostrategia, jonka keskiössä on seurakuntien tarpeisiin luotu ympäristöjärjestelmä Kirkon ympäristödiplomi. Aihe on Kokemäen seurakunnalle ajankohtainen, sillä Hiilineutraali kirkko 2030 -strategian tavoitteena on, että kaikilla seurakunnilla on Kirkon ympäristödiplomi vuoteen 2025 mennessä.

Tässä opinnäytetyössä tehtiin ympäristökäsikirja Kokemäen seurakunnalle ja selvitettiin, miten ympäristöasiat Kokemäen seurakunnassa toteutuvat sekä millaisia kehitysmahdollisuuksia seurakunnan toimintaan liittyy. Ympäristökäsikirja toimii Kokemäen seurakunnalle ohjeistuksena ja työntekijöiden työkaluna ympäristöasioiden hoidossa ja jatkuvassa parantamisessa. Tavoitteena on kehittää seurakunnan toimintaa ympäristöystävällisempään ja hiilineutraaliin suuntaan. Toimillaan Kokemäen seurakunta voi hakea ympäristödiplomia merkiksi siitä, että seurakunta sitoutuu jatkuvaan ympäristötyöhön. Opinnäytetyö tehtiin toiminnallisena tutkimuksena Kokemäen seurakunnan tiedonantoja hyödyntäen sekä tiedeyhteisöjen tutkimuksia soveltaen.

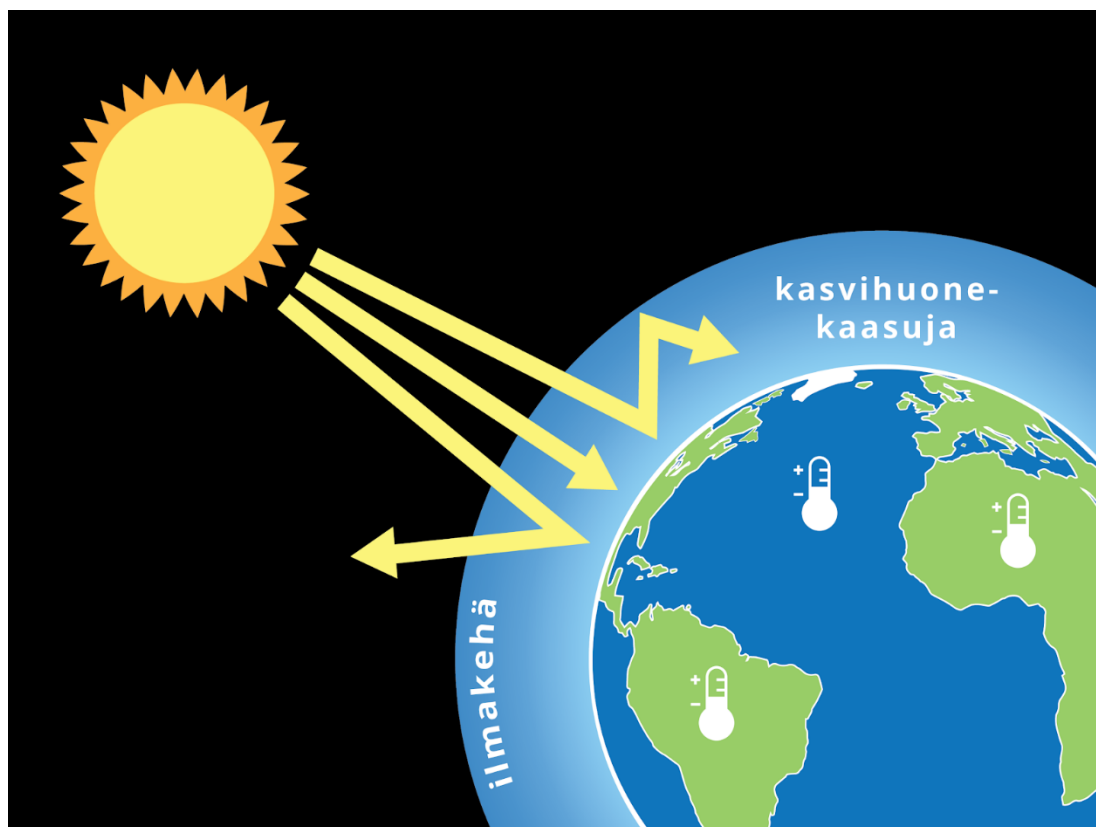
2 YMPÄRISTÖJÄRJESTELMIEN TAUSTA JA TAVOITTEET

Valtiot, yritykset, tutkimuslaitokset ja kansalaisyhteiskunnan toimijat kiinnittävät ympäristöasioihin yhä enemmän huomiota, sillä heillä kaikilla on merkittävä rooli kestävässä kehityksessä ja erilaisten ympäristötavoitteiden saavuttamisessa (Valtioneuvosto, n.d.). Ympäristöasioihin kiinnitetään nykyään paljon huomiota myös vahvistuvan ilmastomuutoksen takia, joka on yksi suurimmista uhista elämän olemassaololle.

Ympäristöjärjestelmien syntyyn ovat vaikuttaneet ilmastomuutoksen lisäksi monet huolenaiheet, jotka liittyvät luonnon, eläinten kuin meidän ihmistenkin hyvinvointiin. Kestävä kehitys, biodiversiteetin säilyttäminen ja resurssiviisaus ovat osa ympäristötyötä, jolla taataan ravinnon ja veden saanti sekä terveellinen ja kestävä elinympäristö myös tuleville sukupolville. Standardien, mukaisen toiminnan on tunnustettu edistävän useita YK:n kestävän kehityksen ohjelman tavoitteita (SFS Suomen standardit ry, 2021, s. 7).

2.1 Ilmastomuutos

Ilmakehässä on valtakaasujen, typen ja hapen, lisäksi kasvihuonekaasuja. Yleisimmät ja merkittävimmät kasvihuonekaasut ovat hiilidioksidi, vesihöyry ja otsoni. Muita kasvihuonekaasuja ovat esimerkiksi metaani sekä erilaiset rikki- ja typpiyhdisteet. Kasvihuoneen lasikaton tapaisesti ilmakehässä olevat kasvihuonekaasut päästävät auringosta tulevan säteilyn lävitseen, mutta estävät suurempaa osaa maan pinnalta tulevaa lämpösäteilyä karkaamasta takaisin avaruuteen. (Ilmatieteen laitos, n.d.; Tilastokeskus, 2022.) Tätä ilmiötä kutsutaan kasvihuoneilmiöksi. Ilmiö pitää Maan lämpötilan sopivana ja toimii elämän mahdollistajana (WWF Suomi, n.d.). Lämpö sitoutuu ilmakehän lisäksi myös maahan ja merien pintakerrokseen (Kuva 1).

Kuva 1. Kasvihuoneilmiötä havainnollistava kuva (Muotka & Kinni, 2024).

Ihmisen toiminnan seurauksena ilmakehässä olevien kasvihuonekaasujen määrä lisääntyy kuitenkin voimakkaasti. Merkittävimmät päästöt tulevat fossiilisten polttoaineiden, kuten öljyn, maakaasun ja kivihiilen poltosta. Merkittäviä päästölähteitä ovat muun muassa teollisuus, liikenne ja maatalous. Päästöjen seurauksena kasvihuoneilmiö on voimistunut ja ilmasto on lämmennyt nopeasti. Ilmastonmuutosta kiihdyttää myös esimerkiksi luontokato, eli ekosysteemimuutokset, kuten metsien hävittäminen. Ilmastonmuutosta voidaan hillitä suojelemalla luontoa, sillä se sitoo valtavan määrän hiiltä. (WWF Suomi, n.d.) Ympäristöjärjestelmät on luotu edistämään luonnonsuojelutoimia ja hillitsemään ilmastonmuutosta.

2.2 Kestävän kehityksen tavoitteet

Agenda 2030 on vuonna 2015 YK:n jäsenmaiden välinen sopimus kestävän kehityksen toimintaohjelmasta ja sen tavoitteista. Kestävän kehityksen tavoitteita on yhteensä 17 (Kuva 2). Lisäksi niihin liittyy yhteensä 169 alatavoitetta.

Tavoitteilla pyritään kestäväan kehitykseen kaikessa toiminnassa ympäristön, ihmisten hyvinvoinnin kuin taloudenkin näkökulmasta. Taloudellinen, sosiaalinen ja teknologinen kehitys tulisi tapahtua sopusoinnussa luonnon kanssa. Lisäksi Agenda 2030 painottaa äärimmäisen köyhyyden poistamista, maailman rauhaa ja ihmisten tasa-arvon toteutumista. Tavoitteet pyritään saavuttamaan vuoteen 2030 mennessä. (Ulkoministeriö, n.d.; United Nations, n.d.)

Kuva 2. Kestävän kehityksen tavoitteet (Yhdistyneet Kansakunnat, n.d.).

Agenda 2030:n merkittävyys näkyy sen sisältämistä tavoitteista, jotka ovat samat kaikille maailman maille. Jokainen maa päättää kuitenkin itse asioita, joita kehitystasonsa mukaan lähtevät edistämään. Agenda 2030:n merkittävyyttä lisää painotus tavoitteiden keskinäisriippuvuudessa. Tämä tarkoittaa sitä, että tavoitteita edistäessä täytyy huomioida toimenpiteiden vaikutuksia myös muihin tavoitteisiin ja että taloudellista, sosiaalista ja ympäristöllistä kestävyyttä tarkastellaan yhdessä. (Valtioneuvosto, n.d.)

Kestävän kehityksen tavoitteet ovat luoneet pohjan ympäristöjärjestelmien, kuten ympäristöstandardien luontiin. Kestävän kehityksen tavoitteet ohjaavat organisaatioita ja yrityksiä integroimaan niiden toimintaan sopivia strategioita, joissa voidaan käyttää apuna, kestäväan kehityksen tavoitteisiin perustuvia, toimintaa kehittäviä järjestelmiä (Karppinen, 2021).

3 YMPÄRISTÖJÄRJESTELMÄSOVELLUKSET YRITYSTOIMINNASSA

Tässä luvussa esitellään lyhyesti tunnetuimmat ympäristöjärjestelmät ISO 14001 -standardi ja siitä koostuva EMAS-asetus, sekä kerrotaan eri ympäristöjärjestelmistä ja -vaatimuksista sovellettujen päästökauppajärjestelmän ja ympäristömerkkien käytöstä. Ympäristöjärjestelmiin perustuvat myös monet muut kohdennetut järjestelmät, kuten toimistojen ympäristöasioiden hallintaan tarkoitettu Green Office ja kestävän matkailun kehittämisen Green Key. Ympäristöjärjestelmien käyttöönotolla osaksi yrityksen toimintastrategiaa auttaa varmistamaan ajantasaisen lainsäädännön vaatimusten noudattamisen ja ympäristöasioiden kehittämisen organisaation sisällä, joilla on positiivisia vaikutuksia muutostilanteisiin sopeutumisessa ja riskien ennakoinnissa. (Suomen ympäristökeskus, 2023b; Suomi.fi, 2022.)

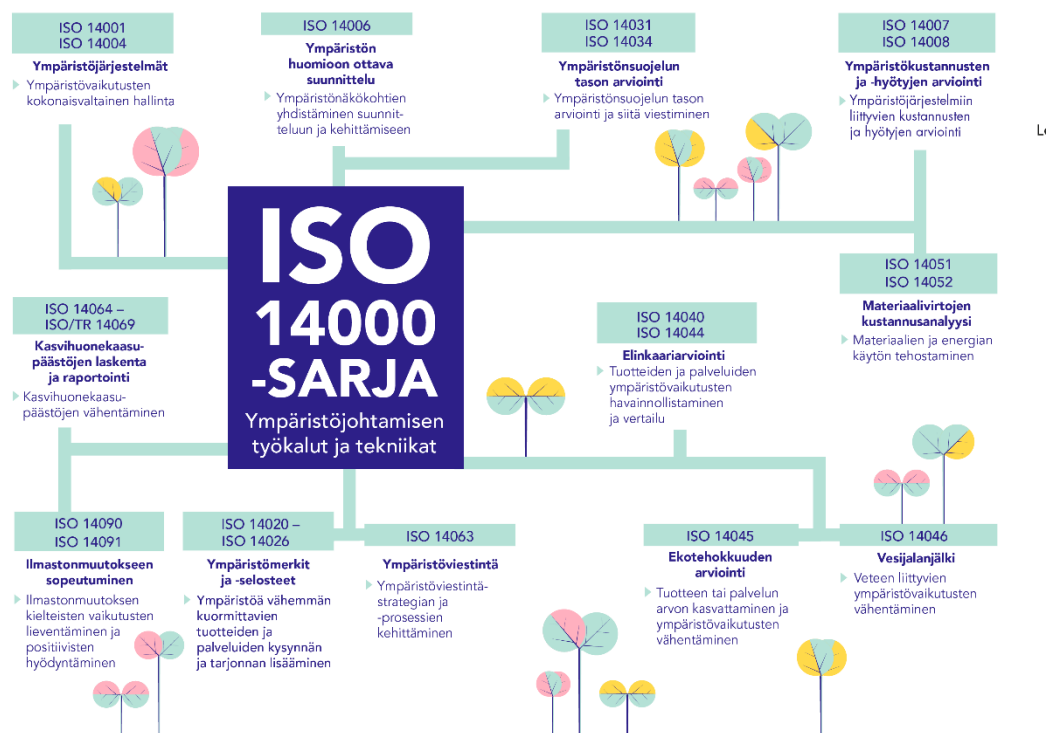
Ympäristöjärjestelmä on siis ympäristöjohtamiseen tarkoitettu työkalu, jolla hallitaan yrityksen ympäristöasioiden kehitystä, seuranta ja ohjaamista. Ympäristöjärjestelmän avulla organisaatio tunnistaa tuotteidensa, toimintansa ja palvelujensa välilliset sekä välittömät ympäristövaikutukset, joiden pohjalta organisaatio toimii suunnitelmallisesti energian ja luonnonvarojen kulutuksen sekä päästöjen ja jätteiden vähentämiseksi. Tavoitteiden ja siihen liittyvän toiminnan tuloksena organisaatio vähentää toimintansa ympäristövaikutuksia ja kustannuksia. Ympäristöjärjestelmät tukevat myös yrityksen ympäristöviestintää ja brändiä. Ympäristöjärjestelmä toimii siis myös osoituksena sidosryhmille siitä, että yritys toimii ympäristöystävällisesti, mikä vahvistaa ympäristötietoisuutta. (Suomen ympäristökeskus, 2024; Suomi.fi, 2022.)

3.1 ISO 14001 -standardin hyödyt ja soveltuvuus

ISO 14001 on tunnetuin kansainvälinen standardi, joka on ympäristöasioiden hallintajärjestelmän malli. Se asettaa vaatimukset ympäristöjärjestelmälle, joka parantaa systemaattisesti organisaatiossa ympäristönsuojelutoimien tuloksellisuutta ja ympäristöasioiden hallintaa. ISO 14001 toimii hyvänä työka-

luna, kun tavoitteena on muodostaa, ylläpitää ja kehittää ympäristöasioiden johtamisjärjestelmää ja hillitä ilmastonmuutosta. Ympäristöjärjestelmää rakennettaessa tarkasteluun otetaan muun muassa jätehuolto, resurssitehokkuus ja energiatehokkuus sekä organisaation tuottamat päästöt ilmaan, veteen ja maaperään. (SFS Suomen standardit ry, 2021, s. 7.)

ISO 14001 -standardi soveltuu käytettäväksi kaikenkokoisille ja eri toimialoilla toimiville organisaatioille (SFS Suomen standardit ry, 2021, s. 7). Jokainen yritys voi soveltaa ISO 14001 -standardia omaan toimintaansa sopivaksi ja rakentaa siitä oman ympäristöjärjestelmänsä. Mikäli esimerkiksi yrityksen ympäristöjärjestelmä on standardin mukainen, sille voi halutessaan hakea sertifikaattia. (Suomi.fi, 2022.) ISO 14001 kuuluu ISO 14000 -standardisarjaan (Kuva 3), joka yhdistää ympäristöasioiden hallinnan käsitteitä, määritelmiä ja menetelmiä. ISO 14000 -standardit täydentävät toisiaan, mutta niitä voidaan käyttää myös erikseen. Standardien käyttö on vapaaehtoista, sillä ne ovat luonteeltaan suosituksia. Kuva 3 esittelee tarkemmin ISO 14000 -standardisarjaan kuuluvien standardien aihealueita ja käyttökohteita. (SFS Suomen standardit ry, 2021, s. 3.)

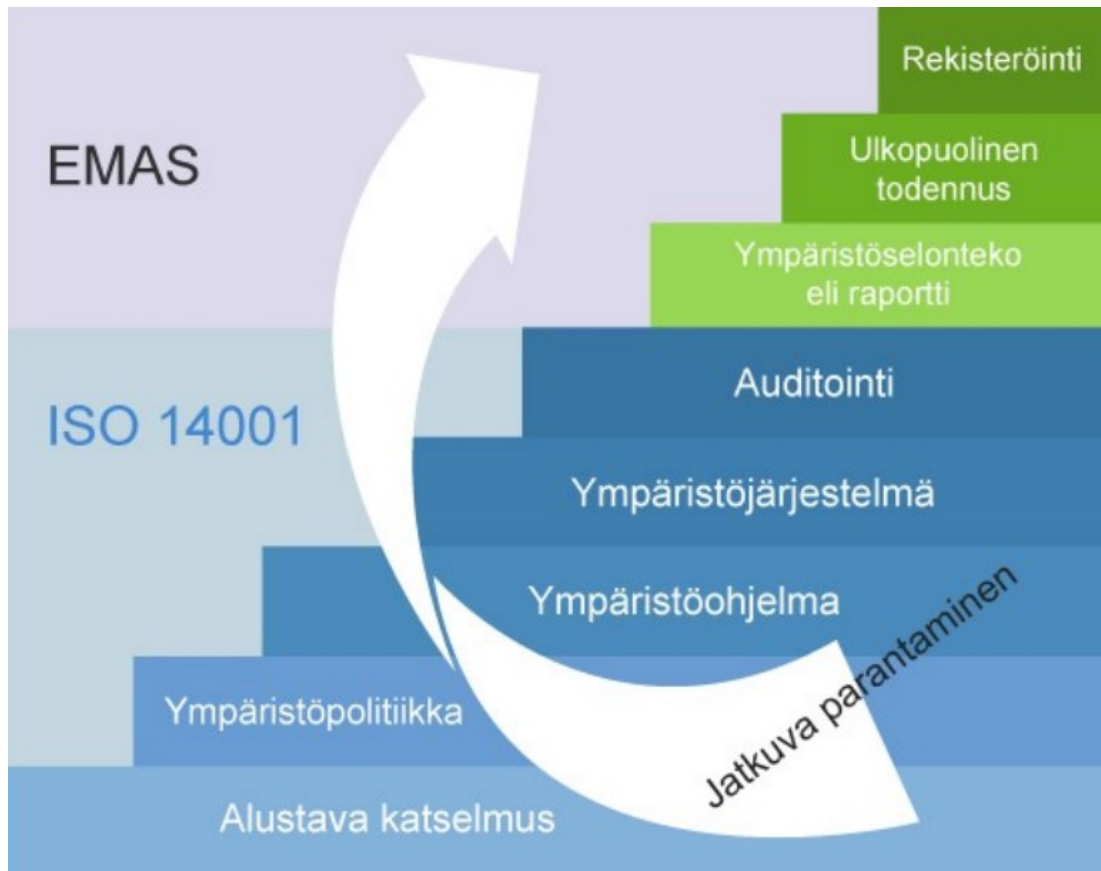
Kuva 3. ISO 14000 -standardisarja (SFS Suomen standardit ry, 2021).

ISO 14001 on tehty rakenteeltaan yhtenäiseksi useiden muiden kansainvälisten johtamisstandardien kanssa. Yhtenäinen rakenne auttaa standardien rinnakkaiskäytössä ja vaatimusten säilyttämisessä organisaation johtamisjärjestelmän ja toiminnan sisällä. (SFS Suomen standardit ry, 2021, s. 9.) Monien muiden ympäristöjärjestelmien ohella, myös Kirkon ympäristödiplomi perustuu ISO 14001 -standardiin (Visit Finland, n.d.).

3.2 EMAS-järjestelmän taustat ja tarkoitus

EMAS (the Eco-Management and Audit Scheme) on ympäristöjärjestelmä, jonka perustana toimivat EU:n asetus ”(EY) N:o 1221/2009” sekä ISO 14001 -standardin mukaiset vaatimukset. Lisäksi EMAS koostuu organisaatiossa olevan ISO 14001 mukaisen ympäristöjärjestelmän pohjalta tehdystä ympäristöraportista, eli EMAS-selonteosta, jonka jälkeen selonteko vahvistetaan ulkopuolisen todentajan toimesta. Rekisteröintiä EMASiin haetaan Suomen ympäristökeskukselta. Organisaation tai yrityksen käyttäessä EMAS-järjestelmää, he voivat käyttää EMAS-sertifikaattia ja -logoa markkinoinnissa ja viestinnäs-

sä. (Suomen ympäristökeskus, 2024; Suomi.fi, 2022.) Kuvasta 4 nähdään, kuinka EMAS-järjestelmä rakentuu ISO 14001 -standardijärjestelmän pohjalta.

Kuva 4. Matka ISO 14001 -standardista EMASIin (Suomen ympäristökeskus, 2024).

EMAS on vapaaehtoinen järjestelmä, joka sopii kaikenlaisille organisaatioille. EMAS-järjestelmään voivat liittyä yritykset ja muut organisaatiot, jotka toimivat EU:n ja ETA:n alueella. Euroopan unionin ulkopuolella toimivien organisaatioiden liittyminen tapahtuu erillisin edellytyksin. Liittyä voivat esimerkiksi organisaatiot, joilla on toimipaikkoja EU-maissa. EMAS-organisaatio sitoutuu ympäristölainsäädännön noudattamiseen, ympäristönsuojeluun ja sen jatkuvaan parantamiseen sekä ympäristöasioiden julkiseen raportointiin. (Suomen ympäristökeskus, 2024.) EMAS-järjestelmässä korostuva jatkuvan parantamisen idea, on tärkeä osa myös Kirkon ympäristödiplomia.

3.3 Päästökauppajärjestelmä ja ilmastoyksiköiden hankinta

Päästökauppa on Euroopan Unionin päästökauppajärjestelmä, jonka tarkoituksena on vähentää teollisuus- ja energiantuotantolaitosten sekä Euroopan talousalueen sisäisen lentoliikenteen kasvihuonekaasupäästöjä. Päästökauppa perustuu päästöoikeuksien markkinointiin, joita voi ostaa ja myydä vapaasti EU:n alueella. Päästöjä käsitellään siis tuotteina, joita päästökaupan piiriin kuuluvat yritykset hankkivat jokaista tuottamaansa hiilidioksiditonnia kohden. Päästökauppa ohjaa yrityksiä maksamaan vain tuottamistaan päästöistä, joka kannustaa yrityksiä vähentämään päästöjään sekä investoimaan vähäpäästöisiin vaihtoehtoihin. (Ecobio, n.d.; Työ- ja elinkeinoministeriö, n.d.)

Päästökauppajärjestelmää sovelletaan myös pienempien yritysten ja organisaatioiden käyttöön. Tuottamiaan päästöjä voidaan hyvittää päästökompensaation avulla, eli ostamalla ilmastoyksiköitä (Suomen ympäristökeskus, 2023a). Päästöjen kompensointi tarkoittaa kasvihuonekaasupäästöjen kumoamista jonkin hankkeen kautta, joka poistaa, vähentää tai sitoo päästöjä vähintään saman verran kuin omasta toiminnasta aiheutuu (Nordic Offset Oy, n.d.). Päästökompensaatio ei kuitenkaan ole kestävä ratkaisu ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Siksi päästöjen vähentämistoimet ovat ensisijaisia ja suositeltavia toteuttaa, mikäli se on taloudellisesti edullisempaa kuin päästöoikeuksien hankkiminen. (Työ- ja elinkeinoministeriö, n.d.)

3.4 Ympäristömerkkien käyttötarkoitus

Ympäristövaatimuksille ja ympäristöjärjestelmille, kuten standardeille, on luotu merkkejä, joihin kuuluvat myös sertifikaatit (Kuva 5). Ympäristömerkkejä on monia erilaisia ja ne ovat osoitus siitä, että organisaation toiminta on standardin tai tietyn toimintamallin mukaista sekä siitä, että ympäristömerkitty tuote tai palvelu on ympäristövaatimusten mukainen. Siksi ympäristömerkkien saamiseen liittyy usein tiukkoja ympäristöä koskevia vaatimuksia kaikissa elinkaaren vaiheissa. Kuluttajille tämä kertoo tuotteen tai palvelun ympäristövaikutuksista (Kuluttajaliitto, n.d.) sekä sen, että tuote tai palvelu on vastaavia tuotteita tai palveluita ekologisempi. (Suomen luonnonsuojeluliitto, n.d.; Suomen ympä-

ristömerkintä, 2017, s. 4.) Tällä tavoin merkit ohjaavat kuluttajia tekemään ympäristötietoisempia valintoja (Motiva, 2024).

Kuva 5. Esimerkkejä erilaisista ympäristömerkeistä (Suomen luonnonsuojeluliitto, n.d.).

Ympäristömerkillä on myös mahdollista painottaa tuotteen tiettyä ominaisuutta ja poissulkea muut tuotteeseen liittyvät elinkaaritarkastelun teemat. Tällaisia merkkejä ovat muun muassa luomumerkinnät ja energiamerkinnät (Kuva 5). Ympäristösertifikaatit keskittyvät enemmän organisaation toiminnan kokonaisuuden kehittämiseen. (Suomen luonnonsuojeluliitto, n.d.) Hankintayksiköt voivat edellyttää merkkiä myös sosiaalisten ominaisuuksien tai muiden ominaisuuksien täyttämisestä (Suomen ympäristömerkintä, 2017, s. 3).

4 KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMI

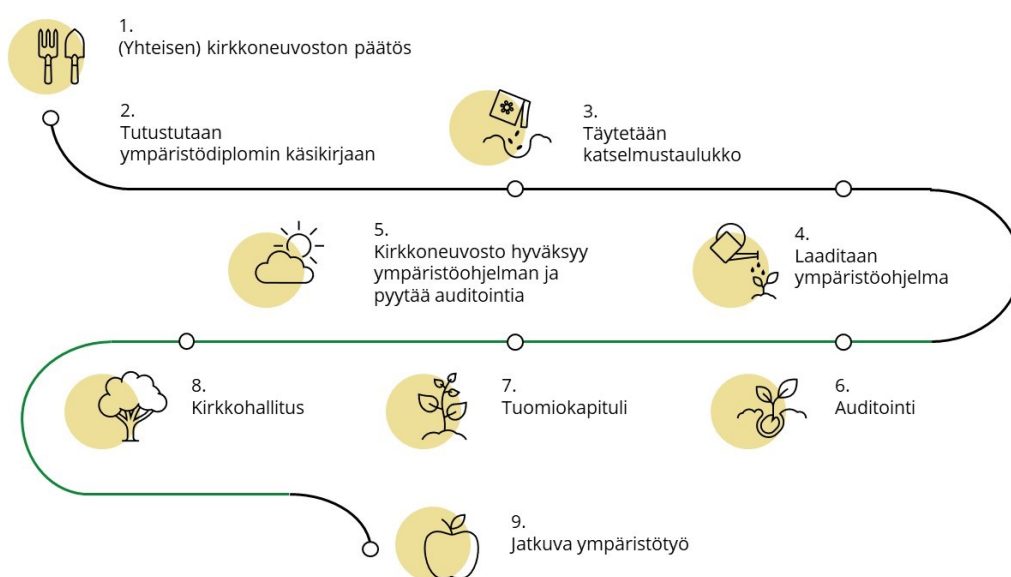
Kirkon ympäristödiplomi on seurakuntien tarpeisiin räätälöity ympäristöjärjestelmä, joka on ollut kirkolla käytössä vuodesta 2001 lähtien. Ympäristödiplomi on työkalu, jolla toteutetaan kirkon energia- ja ilmastostrategian, eli Hiilineutraali kirkko 2030 -strategian tavoitteita. (Kirkkohallitus, n.d.-a.) Kirkon ympäristödiplomi käsittelee neljännessä, vuonna 2020 uudistetussa, käsikirjassa diplomien saamisen edellytyksiä eri aihealueisiin perehtyen. Ympäristödiplomin avulla seurakunta pystyy kantamaan ympäristövastuutaan sekä näyttämään esimerkkiä omalla toiminnallaan olemalla luomakunnan viljelijä ja varjelijä. Diplomi auttaa tiedostamaan toimintaan liittyviä ympäristövaikutuksia, ennakoimaan haasteita ja minimoimaan riskejä. Diplomi on hyödyllinen työkalu toimintojen jatkuvaan kehittämiseen. (Kirkkohallitus, 2021, s. 10–11.)

Diplomi edellyttää seurakunnan johdon sekä työntekijöiden sitoutumista ympäristötyöhön ja seurakunnan asettamiin ympäristötavoitteisiin (Tampereen seurakuntayhtymä, n.d.). Myös seurakuntalaisilla on oma vastuunsa ympäristön varjelemisessa. Toimijoiden tulee tuntea myös toimintaansa koskevat lainsäädännöt, sillä ympäristödiplomi ja lainsäädäntö kulkevat käsi kädessä. Ympäristövastuun lisäksi ympäristödiplomi käsittelee kulttuurista kestävyyttä ja sosiaaliseen vastuuseen kuuluvia asioita. Tällaisia ovat esimerkiksi kansainvälinen diakonia ja vastuullinen sijoittaminen. Jotta ympäristövastuu ja kehitystyö onnistuu parhaimmalla mahdollisella tavalla, hyvä viestintä on kaiken keskiössä. Viestiminen on kaikkien yhteinen tehtävä ja osa ympäristötyötä. (Kirkkohallitus, 2021, s. 10–11.)

4.1 Ympäristödiplomin hakuprosessi

Kuvassa 6 on esitetty ympäristödiplomiin kuuluva hakuprosessi, joka lähtee liikkeelle kirkkoneuvoston päätöksestä hakea seurakunnalle diplomia ja ympäristökäsikirjaan tutustumisesta. Perusteellisen ympäristökäsikirjan sisällön katsauksen jälkeen työryhmä tekee ympäristökatselmuksen ja täyttää katselmuks-
taulukon. Katselmuksvaiheen jälkeen laaditaan ympäristöohjelma, joka kehi-

tetään diplomin vaatimusten mukaisesti. Kun kirkkoneuvosto on päättänyt hyväksyä ympäristöohjelman, he esittävät pyynnön hiippakunnalle sen auditoinnista. Auditointivaiheessa auditoija tarkastaa täyttyvätkö ympäristödiplomin vaatimukset. Auditointi päättyy, kun auditoija antaa lausunnon tuomiokapitulille, joka puolestaan tekee kirkkohallitukselle esityksen ympäristödiplomin myöntämiseksi seurakunnalle. Ympäristödiplomi auttaa seurakuntaa ja sen työntekijöitä sitoutumaan jatkuvaan ympäristötyöhön, jota seurakunta tekee oman ympäristöohjelmansa pohjalta. (Kirkkohallitus, 2021, s. 13–14.)

Kuva 6. Ympäristödiplomin hakuprosessi (Kirkkohallitus, 2021, s. 13).

Täytettävä katselmustaulukko löytyy Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nettisivuilta (Kirkkohallitus, n.d.-b). Tähän kirjataan mm. diplomiin vaadittavat minimikriteerit ja pisteytykset lisätietoineen (Kirkkohallitus, 2021, s. 13). Täytetty katselmustaulukko toimii valmiina katselmusraporttina seurakunnalle. Taulukon avulla voidaan myös laatia ympäristöohjelma tulevaksi diplomikaudeksi. Taulukkoa ei ole tarkoitus täyttää yhdeltä istumalta ja taulukon laajuutta helpottamaan, sen täyttöön voi osallistua useampi henkilö. (Kirkkohallitus, n.d.-b.)

4.2 Minimikriteerit ja pisteytys

Saadakseen ympäristödiplomin, seurakunnan on täytettävä kaikki minimikriteerit ja niiden lisäksi pisteytyksessä on oltava kerättynä vähintään 100 pistettä. (Kirkkohallitus, 2021, s. 13–14). Pisteytys perustuu pääosin kokemukseen ja pisteytykseen osallistuvien seurakunnan työntekijöiden sekä auditoitsijan omaan arviointikykyyn. Pisteytykselle löytyy kuitenkin hyviä muistisääntöjä. Pisteitä saa sitä enemmän mitä isompi ympäristökysymys ja mitä suurempi on vaadittava työn määrä. Pisteitä saa myös enemmän mitä useampia ihmisiä asia koskee. (Kirkkohallitus, 2021, s. 21.)

Pisteytys tehdään ympäristökatselmuksen yhteydessä ja tulokset pisteineen täytetään katselmustaulukkoon. Esitetyille pisteille tulee olla lyhyet perustelut. Auditointivaiheessa auditoija käy läpi pisteet. Auditoija antaa myös oman pistetyksensä, minkä mukaan diplomi myönnetään. Diplomia uusittaessa osa aiemmin ansaituista pisteistä säilyy, mikäli ympäristöteot ovat edelleen voimassa ja hyvällä mallilla. Kertaluontoisia ja uudelleenansaittavia pisteitä ovat kuitenkin esimerkiksi ympäristötapahtumat ja tempaukset. (Kirkkohallitus, 2021, s. 21.) Diplomikauden aikana on myös hyvä muistaa, että kaikkia toimintatapoja pitää säännöllisin väliajoin arvioida ja kehittää (Kirkkohallitus, 2021, s. 6).

4.3 Ympäristödiplomin uusiminen

Ympäristödiplomi on voimassa myöntämispäivästä alkaen viisi vuotta, jonka jälkeen tämä uusitaan. Ympäristödiplomin uusiminen aloitetaan ajoissa ennen voimassaolon päättymistä ja se otetaan huomioon seurakunnan toiminta- ja taloussuunnitelmassa diplomikauden viimeisenä vuonna. (Kirkkohallitus, 2021, s. 28.)

Ympäristödiplomiin sisältyy jatkuvan parantamisen idea. Uutta diplomia haettaessa tämä tarkoittaa sitä, että seurakunta asettaa uudet ympäristötavoitteet. (Tampereen seurakuntayhtymä, n.d.) Mikäli diplomikauden aikana on tullut muutoksia lainsäädäntöön, määräyksiin tai seurakunnan toimintaan, tulee ne

huomioida diplomia uusittaessa. Kun ympäristödiplomia haetaan uudelleen, laaditaan selvitys edellisen ympäristöohjelman toteutumisesta. Edellisen diplomikauden ympäristöohjelma ja auditointiraportti tulee liittää uusiin auditoitaviin asiakirjoihin. Uudelleen diplomia haettaessa riittää, että katselmukseen kirjataan diplomikauden aikana tapahtuneet muutokset. (Kirkkohallitus, 2021, s. 28.)

5 TOTEUTUSMENETELMÄT

Tämä opinnäytetyö noudattaa laadullisen tutkimuksen piirteitä ja toteutettiin toiminnallisen opinnäytetyömuodon mukaisesti, jonka tutkimusasetelmana ja -menetelmänä on käytetty toimintatutkimusta. Laadullisen tutkimuksen piirteisiin kuuluvat toimintaan keskittyminen, kvalitatiivisten, eli empiiristen ja strukturoimattoman aineistojen käytön suosiminen sekä mitä- ja miten-kysymysten painottaminen (Juhila, 2021).

Tässä opinnäytetyössä tutkimuskysymyksiä lähestyttiin kartoittamalla Kirkon ympäristödiplomin käsittelemiä aihealueita sekä aiheisiin liittyvien taustatietojen hankkimisesta. Taustatieto kerättiin Kirkkohallituksen ympäristöystävällisen toiminnan ohjeistuksista ja säännöistä, jotka on koottu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ympäristökäsikirjaan. Kokemäen seurakunnan ympäristökäsikirjan raamit on luotu kyseistä käsikirjaa hyödyntäen ja Kokemäen seurakunnan näkökulma huomioiden. Tässä opinnäytetyössä tutkittiin, mitä toimintaa Kokemäen seurakuntaan liittyy ja miten seurakunnan toimintaa voidaan kehittää ympäristöystävällisemmäksi. Samalla selvitetään täyttyvätkö ympäristödiplomiin vaadittavat minimikriteerit Kokemäen seurakunnassa.

5.1 Toimintatutkimuksen hyödyntäminen

Toiminnallisessa opinnäytetyömuodossa voidaan käyttää osallistavaa toimintatutkimusta ja käytännön toimintatutkimusta. Toimintatutkimuksen tutkimusprosessi etenee syklisesti, jonka vaiheita ovat ongelmien tunnistaminen ja toiminnan suunnittelu, toimenpiteiden tekeminen ja havainnointi sekä toiminnan ja tulosten arviointi. (George, 2024; Kelo & Koski, 2019.) Tämän opinnäytetyön tutkimusprosessia havainnollistaa kuva 7 toimintatutkimuksen syklistä.

Kuva 7. Toimintatutkimuksen tutkimusprosessi (George, 2024).

Tässä opinnäytetyössä sovelletaan kyseisiä toimintatutkimuksen malleja tavoittelemalla käytännön toiminnan kehittämistä ja ohjeistamista sekä hakemalla ratkaisua olemassa olevaan tehtävään konkreettisella tuotoksella. Toimintatutkimuksen tavoitteen mukaisena tuotoksena syntyi Kokemäen seurakunnalle tarkoitettu ympäristökäsikirja, joka toimii Kirkon ympäristödiplomin haun alustana.

5.2 Tutkimusaineistot

Tutkimusaineistoina käytettiin haastatteluita ja havainnointia, jotka tarjosivat tarvittavaa tietoa siitä, miten ympäristöystävälliset toimet Kokemäen seurakunnassa toteutuvat käytännössä. Haastattelut tehtiin kontaktihaastatteluina ja niiden muotona käytettiin teemahaastattelua, jossa haastattelu ei ole ennalta suunniteltua ja strukturoitua haastattelua, vaan vapaamuotisempaa ja tiettyihin aiheisiin sekä kysymyksiin liittyvää keskustelua (Muotio, 2022).

Havainnointi tapahtui kiinteistöjen ja luontoalueiden tilatarkastuksien avulla. Tarkastukset tehtiin käymällä kohteissa fyysisesti paikan päällä. Tarkastukset rajattiin koskemaan jätehuoltoa, lajittelua, energiankulutusta ja viheralueiden siisteyttä. Lajittelumahdollisuuksia ja sen toteutumista tarkasteltiin sekä sisä- että ulkotiloista. Energiankulutusta tarkasteltiin selvittämällä sisätilojen lämmitys- ja valaistusmuodot. Tarkastuskäynnit mahdollistivat myös, tähän työhön tarkoitettujen, tekstiä havainnollistavien kuvien ottamisen.

Tähän opinnäytetyöhön tutkimusaineistoa kerättiin myös Kokemäen seurakunnan omista dokumenteista, kuten taloussuunnitelmasta, ympäristökasvatussuunnitelmasta, metsäsuunnitelmasta ja hautausmaan hoitosuunnitelmasta. Tiedot seurakunnan sähkön- ja öljynkulutuksesta saatiin seurakuntaa laskuttavien yhtiöiden laskutustiedoista.

5.3 Tutkimusaineiston hyödyntäminen ja tiedonhaku

Haastattelutietojen ja havainnointien pohjalta muodostettiin Kokemäen seurakunnan ympäristökäsikirjaan taulukot, joihin täydennettiin tiedot seurakunnan toteutumisen tilasta. Taulukot luotiin selventämään pisteytystä katselmusvaihetta varten ja sitä, että täytyvätkö ympäristödiplomiin vaadittavat minimikriteerit Kokemäen seurakunnassa. Haastattelut tarjosivat myös syvempää ajatusta siitä, mitkä ovat Kokemäen seurakunnan tulevaisuuden kehityssuunnitelmat ja siitä, miksi jotkin ympäristöasiat eivät ole osa käytäntöä tai Kokemäen seurakunnan kannalta vaikea lähteä toteuttamaan.

Sähkön- ja öljynkulutustiedoista luotiin kaavioita, joiden on määrä toimia tulevaisuudessa energiankulutuksen vertailuarvoina. Seurakunnan tarjoamien dokumenttien avulla pystyttiin päättämään muun muassa ympäristöasioiden toteutumisen tilaa ja tuomaan esille kehitysideoita.

Taustatiedon, haastattelujen ja havaintojen tueksi sovellettiin tieteellisiä artikkeleita, tutkimuksia ja dokumentteja. Tällaisia löytyi esimerkiksi tiedeyhteisöjen, tutkimuslaitosten, kuntien, hallintojen, yritysten ja luonnonsuojeluyhdistyksien kotisivuilta. Lisäksi tämän opinnäytetyön tekstisisällön ideointiin käytettiin apuna lukuisia eri, samoja aihepiirejä käsitteleviä, opinnäytetöitä, oppaita ja ympäristökatselmuksia. Lopuksi Kokemäen seurakunnan ympäristökäsikirjan tietojen oikeellisuutta tarkistettiin käymällä työ läpi yhdessä Kokemäen seurakunnan työntekijöiden kanssa. Samalla varmistettiin, että tiedot ovat seurakunnalle hyväksyttävällä tavalla ilmaistu. Lopussa kuvattiin myös johtopäätöksiä ja työn lopputuloksia.

6 KOKEMÄEN SEURAKUNTA

Kokemäen seurakunnan jäsenmäärä on noin 5000. Kirkon ympäristödiplomi käsittelee paljon muun muassa kiinteistönhoidon ja ympäristökasvatuksen osa-alueita, jotka ovat iso osa myös Kokemäen seurakunnan eri toimia. Kokemäen seurakunnan toimiin kuuluvat kirkolliset toimitukset ja tilaisuudet, kuten Kokemäen ja Kouvatsan kirkoissa viikoittain järjestettävät jumalanpalvelukset sekä kaste, konfirmaatio, vihkiminen ja hautaan siunaaminen. Seurakunnan tukipalvelut ovat tärkeässä osassa seurakunnan toimintaa, joihin kuuluvat hallinto-, talous-, kiinteistö, hautausmaa- ja toimistopalvelut. (Kolumäki, 2024.)

Kasvatustyöala järjestää monipuolista toimintaa lapsille, nuorille sekä aikuisille, joihin sisältyy muun muassa raamattupiirejä ja muita yksittäisiä tapahtumia. Musiikkityö sisältää kuorotoimintaa ja muita erilaisia musiikkitilaisuuksia. Lähetystyö tukee eri lähetysjärjestöjen toimintaa kotimaassa sekä ulkomailla. Diakoniatyö tukee apua tarvitsevia ja heikommassa asemassa olevia. Diakoniatyön kohderyhmään kuuluvat kaiken ikäiset lapsiperheistä vanhuksiin. Lisäksi diakoniatyö järjestää ryhmätoimintaa ja diakonit tekevät kotikäyntejä seurakuntalaisten luona. (Kolumäki, 2024.)

Seurakunnan toiminta on laajaa. Lisäksi Kokemäen seurakunnalla on useita kiinteistöjä, jotka tarvitsevat jatkuvaa huolenpitoa. Ympäristökysymyksien liittäminen seurakunnan toimintaan tuo uuden näkökulman sen kehittämiseksi ja on askel kohti hiilineutraalia seurakuntaa. Kokemäen seurakunnalla on toiminta- ja taloussuunnitelma sen koko taloussuunnitelmakauden 2024–2026 ajaksi. Suunnitelmaan on sisällytetty seurakunnan toiminnan ja talouden katsaus sekä arvio niiden kehityssuunnasta. Toiminta- ja taloussuunnitelmassa mainitaan ympäristötyöstä ja sen tavoitteista. Toiminta- ja taloussuunnitelman yhdeksi painopisteeksi on asetettu tehtävien toteuttaminen entistä kestävämmällä tavalla. Kokemäen seurakunta on asettanut tavoitteeksi valmistella vuoden 2024 aikana ympäristökäsikirja opinnäytetyönä, jonka perusteella seurakunta valmistautuu ympäristödiplomin vaatimiin toimenpiteisiin vuoden 2025 aikana. (Kokemäen seurakunta, 2023, s. 10–11.)

7 KOKEMÄEN SEURAKUNNAN YMPÄRISTÖKÄSIKIRJA

Tämä Kokemäen seurakunnan tarpeisiin luotu ympäristökäsikirja sisältää Kirkon ympäristödiplomin saamisen edellytykset ja laajan katsauksen siitä, miten seurakunta huomioi toiminnassaan ympäristön. Käsikirjassa toimintaa tarkastellaan seurakunnan näkökulmasta kahdeksan eri pääaihealueen mukaan, jotka ovat toiminta ja talous, ympäristökasvatus, jätehuolto ja kiertotalous, ruoka ja keittiöt, kiinteistöt ja energiankulutus, hautausmaat ja viheralueet, metsät ja luontoalueet sekä liikenne. Luonteeltaan käsikirja on ohjeistava, joka tarjoaa seurakunnalle kehitysideoita ja suosituksia. Osa ohjeista ja suosituksista on kohdennettu myös seurakunnan jäsenille ja asiakkaille.

Aihealueiden loppuun on lisätty taulukoita kirkkohallituksen mukaisista toimenpiteistä, johon on koottu tiedot ympäristödiplomiin vaadittavien minimikriteerien täyttymisestä ja pisteistä, joita on mahdollista kerryttää Kokemäen seurakunnassa. Taulukoissa olevat pistemäärät kertovat siis vain enimmäispistemäärän, jonka toimenpiteestä voi saada. Kokemäen seurakunta arvioi ansaitsemiaan pisteitä vasta ympäristökatselmuksen yhteydessä, eikä seurakunnan ansaitsemien pisteiden määrää ole määritelty tässä käsikirjassa. Tämän ympäristökäsikirjan sisältöä ja sen taulukoita voidaan käyttää apuna ympäristöohjelman laatimisessa, ympäristökatselmuksessa ja pisteyttämisessä.

7.1 Hakukriteerien täyttyminen Kokemäen seurakunnassa

Kirkon ympäristödiplomin haun yhteyteen liittyy minimikriteereitä, joiden tulee Kokemäen seurakunnassa vielä täytyä, ennen kuin ympäristödiplomia lähdetään hakemaan. Ympäristödiplomin haun liitteeksi tulee laittaa Kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston päätös ympäristödiplomin hakemisesta. Seurakunnan työntekijöiden on oltava myös perehdytetty ympäristödiplomiin ja siihen liittyviin aihealueisiin. Lisäksi minimikriteereihin kuuluu ympäristökatselmuksen ja pisteytyksen tekeminen, auditointi sekä ympäristöohjelman laatiminen, johon sisällytetään Hiilineutraali kirkko 2030 -strategia ja diplomikauden

tavoitteet. Ennen ympäristödiplomin hakemista seurakunnalla tulee myös olla nimettyä yksi tai useampi ympäristövastaava. (Taulukko 1.)

Tarve ympäristövastaavan nimeämiseksi johti Kokemäen seurakunnassa yhden ympäristövastaavan nimeämiseen täyttämällä yhden Kirkon ympäristödiplomin hakuun liittyvän minimikriteerin (Taulukko 1). Ympäristövastaavan työtehtäviin kuuluu esimerkiksi seurakunnan ympäristökatselmuksen koordinointi, ympäristöohjelman toteutumisen seuranta, henkilökunnan tiedotus sekä koulutus, ympäristölainsäädännön muutosten seuraaminen ja aloitteellisuus ympäristöepäkohtien korjaamiseksi (Kirkkohallitus, 2021, s. 17).

Taulukko 1. Ympäristödiplomin hakemisen minimikriteerit ja toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukaiset minimikriteerit	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa
Kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston päätös hakuun liitettyä.	Tullaan toteuttamaan
Työntekijöiden perehdytys ympäristödiplomiin.	Tullaan toteuttamaan
Hiilineutraali kirkko 2030 -strategian sisällytys ympäristöohjelmaan.	Tullaan toteuttamaan
Ympäristövastaavan tai -vastaavien ja työryhmän nimeäminen.	Ympäristövastaava nimetty, Riento Juha-Pekka
Ympäristökatselmus, ympäristöohjelman laadinta ja seuranta, pisteyttäminen ja auditointi.	Tullaan toteuttamaan
Diplomin uusiminen. (Ei ole minimikriteeri ensimmäisellä hakukerralla)	-

Taulukon 1 mukaiset minimikriteerit tulevat toteutumaan heti, kun ympäristödiplomin hakuprosessissa päästään tarpeeksi pitkälle (Taulukko 1). Kokemäen seurakunnalla ei esimerkiksi ole vielä ympäristöohjelmaa tulevalle diplomikaudelle. Seurakunta laatii ympäristöohjelman heti, kun päätös ympäristödiplomin hakemisesta on tehty ja, kun ympäristökatselmus, pisteytys ja työntekijöiden perehdytys on toteutettu. Ympäristöohjelman laatimisen apuna kannattaa käyttää valmiiksi täytetyn katselmustaulukon lisäksi tätä ympäristökäsikirjaa.

Ympäristödiplomin hakuun liittyy lisäpisteitä, joita voi saada esimerkiksi viestintäsuunnitelman laatimisesta ja muista vapaaehtoisista toimenpiteistä

(Taulukko 2). Kokemäen seurakunnalla on viestintäsuunnitelma, jota tarvitsisi päivittää. Seurakunnan tulisi myös viestiä ympäristötoista paremmin esimerkiksi sosiaalisen median kanavien avulla.

Taulukko 2. Ympäristödiplomin hakemisen yhteydessä saatavilla olevia lisäpisteitä ja niihin liittyvien toimenpiteiden toteutuminen Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukainen pisteytys	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa	Mahdolliset maksimipisteet
Väliauditointi. - Pisteet 2–10 laajuuden mukaan	Voi halutessaan tehdä, kun se on ajankohtaista	10
Seurakunnalla on ympäristöviestintäsuunnitelma. - Viestintäsuunnitelma 2 pistettä ja - 1 piste/viestintäkanava	Suunnitteilla - Esim. sosiaalisen median kautta. (Facebook, Instagram)	10
Muut toimenpiteet. - Pisteet 1–5 laajuuden mukaan	-	5
Yhteensä		25

Ympäristödiplomin hakua varten lisäpisteitä on mahdollista saada yhteensä 25. Väliauditoinnista ei saa pisteitä ensimmäisellä hakukerralla, mutta Kokemäen seurakunnalla on mahdollisuus kerryttää pisteitään heti ensimmäiseen hakukertaan päivittämällä viestintäsuunnitelmaa ja lisäämällä viestintään käytettyjen kanavien määrää (Taulukko 2.) Viestintä on tärkeässä osassa myös muissa tämän käsikirjan käsittelemissä aihealueissa ja siten viestintäsuunnitelman päivittäminen vaikuttaa positiivisesti niissä olevien kriteerien täyttymiseen ja pisteiden saantiin.

7.2 Toiminta ja talous

Kokemäen seurakunta hoitaa tehtäviään, hallintoaan ja omaisuuttaan kirkkolain ja kirkkojärjestyksen sekä erilaisien annettujen säädösten mukaisesti (Lähdemäki-Hakuni, 2024). Kirkkolain mukaan kaikkien seurakuntien hallintoa hoitaa pääosin kirkkovaltuusto, joka käyttää seurakunnan päätösvaltaa, jollei toisin määrätä. Kirkkovaltuuston toimikausi kestää neljä vuotta. Seurakunnan hallintoa hoitavat myös kirkkoneuvosto, tai seurakuntaneuvosto ja niiden johto-

kunnat sekä seurakunnan viranhaltijat. (Kirkkolaki 652/2023, 3 luku 2 §, 4–5 §.)

Kokemäen seurakunta seuraa vahvasti kirkkolakia ja kirkkojärjestystä, joiden määräyksiin seurakunnan taloustoiminta perustuu (Lähdemäki-Hakuni, 2024). Kirkkojärjestys asettaa seurakunnan toiminnan ja taloudenhoidon noudattamaan talousarviota ja hyvän taloudenhoidon periaatteita. Omaisuutta hoidetaan tuottavasti ja riskit halliten. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden näkyvät taloussuunnitelmassa ja edellytykset tehtävien hoitoon turvataan. (Kirkkojärjestys 657/2023, 6 luku 1–2 §.)

7.2.1 Hankintaohjeet ja -koulutus

Jokainen hankinta on päätös, joka vaikuttaa ympäristöön. Siksi Kokemäen seurakunta noudattaa ympäristöystävällisissä hankinnoissaan kirkkohallituksen ohjeistuksien lisäksi julkisen hankintalain periaatteita (Lähdemäki-Hakuni, 2024), jonka mukaan hankintamenettelyyn kuuluu siihen osallistuvien osapuolten tasapuolinen kohtelu, syrjimättömyys, toimimisen avoimuus ja suhteellisuus. (Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016, 1 luku 2–3 §.) Hankintalaki toimii hyvänä pohjana Kokemäen seurakunnan hankintoihin liittyvissä kysymyksissä, sillä sen tavoitteena on edistää kestävien hankintojen tekemistä ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen. Evankelis-luterilainen kirkko sekä niiden seurakunnat ja muut viranomaiset ovat yksi laissa tarkoitetuista hankintayksiköistä, joiden on lakia sovellettava. (Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016, 1 luku 5 § 1 mom. 2 k.).

Hankintayksikkönä Kokemäen seurakunta voi vaatia ympäristömerkkiä näytöksi hankinnan kohteen ympäristöominaisuuksista. Kokemäen seurakunta pystyy kilpailuttamaan ja asettamaan vertailuperusteita hankinnoilleen esimerkiksi valitsemalla hintalaatusuhteiltaan parhaimman hankinnan sekä asettamalla hankkimilleen tuotteille ja palveluille vaatimuksia tiettyjen ympäristöominaisuuksien täyttymisestä. Kokemäen seurakunnan kannattaa vertailuperus-

teissaan ja hankinnoissaan huomioida myös sosiaalisia, ekologisia ja taloudellisia vastuullisuustekijöitä (Taulukko 3).

Taulukko 3. Esimerkkejä hankintojen vertailuperusteista ja vastuullisuustekijöistä (Kirkkohallitus, 2021, s. 39).

Sosiaaliset	Ekologiset	Taloudelliset
<ul style="list-style-type: none"> - Turvallisuus - Työterveys - Paikallisen yhteisön tukeminen - Työntekijöiden koulutus 	<ul style="list-style-type: none"> - Energiatehokkuus - Veden käyttö - Päästöt ilmaan - Päästöt veteen - Jätteiden käsittely - Tuotteen pitkä käyttöaika - Materiaalin uusiokäyttö 	<ul style="list-style-type: none"> - Reilun kilpailun edistämät toimenpiteet - Tuotetietojen oikeellisuus - Loppukäyttäjien tuoteturvallisuuden turvaaminen - Asiakastietojen suojaus

Ekologisesti parhain vaihtoehto on hankintatarpeiden vähentäminen. Hankintatarpeitaan Kokemäen seurakunta on vähentänyt kiertotalouteen liittyvillä toimenpiteillä, joista kerrotaan tarkemmin luvussa 6.4 Jätehuolto ja kiertotalous. Paperin kulutuksen ympäristövaikutuksia on vähennetty siirtymällä sähköisiin palveluihin ja järjestelmiin. Pöytäkirjat tehdään vielä paperisena, joiden tekemisestä tulisi siirtyä sähköiseen muotoon pikimmiten. (Lähdemäki-Hakuni, 2024.) Muita paperin käyttöön liittyviä vastuullisuustekijöitä voidaan ottaa huomioon jo niiden hankintavaiheessa valitsemalla vastuullisesti valmistettuja papereita valmistajilta, joilla on käytössään ympäristönhallintajärjestelmä. Kokemäen seurakunnalla on mahdollisuus vähentää hankintojen ympäristökuormitusta suosimalla hankinnoissaan myös uusio- ja kierrätystuotteita. Kyseisiä hankintoja seurakunta voi tehdä esimerkiksi käytettyjen tuotteiden markkinoilta ja kirpputoreilta.

Kokemäen seurakunnan tulee kiinnittää huomiota yhä enemmän ympäristöä säästävään ja kustannustehokkaaseen hankintaan suosimalla uusio- ja kierrätystuotteita ja varmistamalla työntekijöiden riittävä tietotaito hankintoja tehdessä. Työntekijöille tarvittavaa tietoa ja taitoa hankintojen ympäristökriteerien käytöstä voi antaa esimerkiksi lyhyin koulutuksin tai erillisin kokouksin, jossa asiasta keskustellaan yhdessä työntekijöiden kesken. Seurakunta voi myös päivittää oman työntekijöille tarkoitetun vastuullisen hankintaohjeen.

7.2.2 Hiilineutraalius ja päästöjen kompensointi

Hiilidioksidipäästöjen suuruutta tulee laskea vähintään kiinteistöjen energiankulutuksen osalta, jota voidaan kartoittaa kiinteistörekisteri Basiksesta, tai muulla vastaavalla tavalla. Muita päästövähennysindikaattoreita ovat esimerkiksi hankinnan ja liikkumisen päästöt. (Kirkkohallitus, 2021, s. 47.) Kokemäen seurakunta voi halutessaan selvittää mahdollisuudet päästökompensoinnille niiden päästöjen osalta, joita ei ole teknisesti tai taloudellisesti järkevä vähentää toisin keinoin. Päästöjen vähentämisen lisäksi päästöjä on siis myös mahdollista hyvittää vapaaehtoisen päästökompensaation avulla. Tämä tapahtuu esimerkiksi ostamalla ilmastoyksiköitä vapaaehtoisilta hiilimarkkinoilta, päästöhyvitettyjä tai hiilineutraaleja tuotteita ja kompensatiopalveluja (Suomen ympäristökeskus, 2023a). Hankittuja päästövähennyksiä voitaisiin Kokemäen seurakunnassa käyttää esimerkiksi matkustamisen ja kiinteistöjen päästöjen kompensointiin.

Kokemäen seurakunnan tavoitteena on kiinteistöjen energiankulutuksen lisäksi kartoittaa omistamiensa metsien ja luontokohteiden tila hiilivarastoina ja hiilinieluinä. Seurakunnan tulisi kehittää omistamilleen maille jatkuvia suunnitelmia niiden kestävään hoitoon siten, että niiden tila ja arvo paranee. Seurakunnan omistamat metsät ja luontokohteet toimivat heille myös päästöjä kompensoivana tekijänä. Kokemäen seurakunta pyrkii saavuttamaan hiilineutraaliuden kaikessa toiminnassaan ympäristödiplomin jatkuvan kehittämisen periaatteen avulla. Hiilineutraalius saavutetaan, kun seurakunnan toiminnan kokonaisilmastovaikutus on nolla.

7.2.3 Toiminnan ja talouden minimikriteerit sekä pisteet

Taulukkoon 4 on kirjattu minimikriteerit, joiden tulee täyttyä toiminnan ja talouden näkökulmasta, kun seurakunta hakee ympäristödiplomia. Kokemäen seurakunnan taloussuunnitelmasta tulee hyvin esille halu sitoutua ympäristötyöhön ja kirkon tavoitteisiin olemalla toiminnassaan hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä, ja täyttää toiminta- ja taloussuunnitelmaan vaadittavan minimikriteerin. Kokemäen seurakunta tekee myös suuremmista projekteista lyhyitä

raportteja työn etenemisestä ja tuloksista. Nämä ovat riittäviä, mutta Kokemäen seurakunta voisi kehittää ympäristöraportointia, jotta ympäristöohjelman toteutuminen tulisi paremmin esiin. Kokemäen seurakunnalla on myös tarve kehittää toteutuksiin liittyvää viestintää, jossa kannattaa käyttää sopivia kanavia. (Taulukko 4.)

Taulukko 4. Ympäristödiplomiin vaadittavat toiminnan ja talouden minimikriteerit ja toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukaiset minimikriteerit	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa
Taloussuunnitelmassa mainitaan ympäristötyön ja sen tavoitteet.	Kyllä
Toimintakertomuksissa tai erillisissä ympäristöraporteissa kerrotaan tehdystä ympäristötyöstä tai -ohjelman toteutumisesta.	Tehdään laajemmista tehdyistä töistä
Toteutuksista viestitään käyttäen sopivia kanavia.	Tarve kehittää

Taulukkoon 5 on kirjattu saatavilla olevia enimmäispisteitä talouteen liittyvistä toimista ja niiden toteutumisesta Kokemäen seurakunnassa. Lisäpisteitä saa muun muassa erilaisista hankintaan ja sijoittamiseen liittyvistä ohjeista, ympäristömerkkien käytöstä pienhankinnoissa, uusio- ja kierrätystuotteista sekä päästöjä vähennyksestä. Monet näihin liittyvät suunnitelmat sekä ohjeistukset puuttuvat tai eivät ole Kokemäen seurakunnassa riittävän selkeitä. (Taulukko 5.) Seurakunta on kuitenkin sitoutunut vähentämään päästöjään ja myöhemmin laatimaan nykyistä laajempia suunnitelmia hiilineutraalille toiminnalle. Mikäli seurakunta olisi diplomia haettaessa hiilineutraali, kerryttäisi se kyseisen kohdan pisteiden enimmäismäärän kerralla (Taulukko 5). Kokemäen seurakunnan ensimmäinen askel kohti hiilineutraaliutta on ympäristödiplomin ansaitseminen.

Taulukko 5. Toiminnasta ja taloudesta saatavilla olevat pisteet ja niihin liittyvien toimenpiteiden toteutuminen Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukainen pisteytys	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa	Mahdolliset maksimipisteet
Seurakunnan hankintaohjeet laaditaan tai päivitetään hankintojen vastuullisuustekijät huomioiden sekä hankintojen ympäristökriteerien käytöstä koulutetaan työntekijöitä.	Vastuullisia hankintoja pyritään tekemään. Ei tarkempia hankintaohjeita eikä järjestettyjä koulutuksia.	5
Valitaan ympäristömerkitty tuote. - Yli 5 tuotteesta, 2 pistettä - Yli 10 tuotteesta, 3 pistettä - Yli 15 tuotteesta, 4 pistettä - Yli 20 tuotteesta, 5 pistettä	On pohdittu, Osittain toteutettu, Ei selkeitä ohjeita	5
Uusio- ja kierrätystuotteiden hankinta. - 1 piste/tuoteryhmä	Ei tässä vaiheessa vielä	5
Vastuullisen sijoittamisen ohjeistuksen tai strategian laadinta.	Ei ole laadittu	5
Seurakunta laskee päästöjään, laatii suunnitelman kohti hiilineutraaliutta ja hankkii päästövähennyksiä. - Hiilidioksidipäästöjen laskeminen 5–10 pistettä - Hiilineutraaliussuunnitelma 10 p. - Päästövähennyshankinnat 1–5 p. - Hiilineutraali tai -negatiivinen seurakunta 40 pistettä	Ei varsinaisia suunnitelmia ja laskelmia, mutta seurakunta on sitoutunut kehittämään toimintaa tulevaisuudessa hiilineutraaliuden saavuttamiseksi.	40
Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian ohjattujen varojen osuus ulkoisista toimintakuluista. - 2 pistettä/ 1 %	Varojen osuutta ei olla määritelty	6
Muut toimenpiteet, 1–5 pistettä laajuuden mukaan. - viestintä 1–5 pistettä	Viestintää ja toimenpiteitä tulee kehittää	10
Yhteensä		76

Kokemäen seurakunta hankkii pesuaineita Surmet-nimiseltä yritykseltä. (Riento, 2024.) Surmet Oy huolehtii toiminnassaan ympäristön hyvinvoinnista standardien avulla ja yrityksen tuotteet ovat sertifioituja (Surmet Oy, n.d.). Kokemäen seurakunnalle tutuimmat ympäristömerkit ovat joutsenmerkki ja energiamerkki. Seurakunnan tulisi yhä enemmän kiinnittää huomiota ympäristömerkein ja -sertifikaatein varustettuihin hankintoihin, sillä se on helppo tapa

varmistaa, että ympäristöä koskevat vaatimukset toteutuvat myös hankintojen osalta. Seurakunta käyttää paljon erilaisia tuotteita päivittäin. Kun näissä päivittäin tarpeellisissa pienhankinnoissa suositaan ympäristömerkittyjä tuotteita, erilaisin ympäristömerkein varustettuja tuotteita voi kertyä runsaasti. Tämä lisäisi myös seurakunnan ansaitsemien pisteiden määrää. (Taulukko 5.)

7.3 Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatus käsittää ihmisen koko kasvun kaaren, jonka keskeisenä menetelmänä on tekemällä oppiminen. Sanoilla ja teoilla on vaikutusta ja ovat osa ympäristökasvatusta. (Kirkkohallitus, 2021, s. 51.) Näyttämällä esimerkkiä oikeista toimintatavoista Kokemäen seurakunta nostaa ympäristöystävällisyyden osaksi ihmisen monia arvoja. Seurakunnan ympäristökasvatus tukee nuoria toimimaan aktiivisesti ympäristön hyväksi myös tulevaisuudessa, sillä se on läsnä heidän kasvunsa aikana. Ympäristökasvatusta tukemaan Kokemäen seurakunta kehitti lyhyen ympäristökasvatussuunnitelman (Liite 1).

Ympäristökasvatusta Kokemäen seurakunta tulee tulevaisuudessa lisäämään myös kirkkoissa ja seurakunnissa tuomalla ympäristöasiat osaksi kirkollisia toimituksia. Luomakunta on läsnä esimerkiksi rukouksissa ja sitä tullaan käsittelemään kerhoissa ja rippikoulussa. Kokemäen seurakunnan ympäristökasvatuksessa tärkeäksi nousee verkostoyhteistyö, jonka tarkoituksena on tulevaisuudessa lisätä seurakuntalaisten ympäristötietoisuutta. Lisääntynyt seurakuntalaisten ympäristötietoisuus ja verkostoyhteistyö auttaa Kokemäen seurakuntaa saavuttamaan omat ympäristö- ja ilmastotavoitteet.

7.3.1 Ympäristökasvatussuunnitelma

Ympäristökasvatussuunnitelma on ympäristödiplomin yksi minimikriteereistä, jonka vuoksi Kokemäen seurakunta järjesti aiheesta kokouksen, jossa seurakunnalle laadittiin oma ympäristökasvatussuunnitelma. Kokemäen seurakunnassa ympäristökasvatusta pidetään tärkeänä. Kokemäen seurakunnan ympäristökasvatussuunnitelma keskittyykin lapsiin, varhaisnuoriin ja nuoriin.

Ympäristökasvatus on hyvin tärkeässä osassa muun muassa rippikouluissa. Tavoitteena on myös tukea lapsiperheiden ympäristökasvatusta. (Liite 1.)

Lasten ympäristökasvatukseen liittyy vahvasti esimerkin näyttäminen ja luonnosta oppiminen. Aikuiset näyttävät toiminnallaan esimerkkiä ja opettavat luonnon kiertokulkua. Luontoa ei saa rikkoa ja roskat viedään roskiin. Lapset oppivat kerhojen lajittelutavat nopeasti ja ruokahävikkiä vältetään ottamalla ruokaa vain sen verran mitä jaksetaan. Varhaisnuoria ja nuoria autetaan ymmärtämään luonnosta huolta pitämisen tärkeyttä, rohkaisemaan kestävään elämäntapaan sekä arvostamaan luontoa ja luonnossa liikkumista konkreettisten toimien avulla. Konkreettisia toimia ovat esimerkiksi luontoretket, ympäristöaiheiset teemapäivät, luonnon suojelemisen tärkeyden esillä pitäminen opetuksessa ja oikeaoppisesta kierrätyksestä huolehtiminen. Rippileireillä käytetään vihreät riparit-materiaalia ja pidetään myös kasvisruokapäiviä. Lisää ympäristökasvatuksen tavoitteita ja konkreettisia toimia on kerrottu ympäristökasvatussuunnitelmassa. (Liite 1.)

7.3.2 Ekotapahtumien vuosikello

Kirkon ja seurakuntien tehtävänä on viestinnän avulla rohkaista jäseniään ilmastotyöhön Hiilineutraali kirkko 2030 -strategian mukaisesti (Kirkkohallitus, 2021, s. 55). Ilmastotyön avuksi Kokemäen seurakunta voi halutessaan laatia itselleen ekotapahtumien vuosikellon tai hyödyntää valmiina olevaa esimerkkiä kirkkohallituksen (2023b) vuosikellon pohjasta (Liite 2).

Vuosikelloon on koottu ilmasto- ja ympäristötapahtumia, josta voi valita omaan vuosikelloon ne tapahtumat, jotka sopivat parhaiten Kokemäen seurakunnan toiminnan tueksi (Liite 2). Kokemäen seurakunnan kannattaa tapahtumia järjestäessä pitää mielessä oman toiminnan viestimisen lisäksi yhteistyömahdollisuudet muiden ympäristökasvattajatahojen kanssa. Yhteistyö lisää toiminnan vakavuutta ja tuo usein enemmän näkyvyyttä sekä vaikuttavuutta (Kirkkohallitus, 2021, s. 55).

7.3.3 Verkostoyhteistyö

Kokemäen seurakunta tekee muiden seurakuntien kanssa lähinnä tiedonvälitykseen liittyvää yhteistyötä. Seurakuntien välistä yhteistyötä voisi lisäksi hyödyntää esimerkiksi yhteisissä projekteissa ja tapahtumissa, joita Kokemäen seurakunta on järjestänyt ajoittain juhlapäivinä yhteistyössä kuntien ja kaupunkien kanssa. (Riento, 2024.) Kokemäen kaupungin peruskoulujen kanssa yhteistyötä tehdään järjestämällä alakouluihin ympäristöaiheisia aamunavauksia ja yläkouluihin kahvituksia, joissa ollaan nuorten tavoiteltavissa (Ukkonen, 2024).

Diakoniatyön näkökulmasta ympäristökasvatusta edistetään tekemällä yhteistyötä Kaksi Kalaa -yhdistyksen kanssa jakamalla ruokakasseja vähävaraisille, joka vähentää ruokahävikistä koituvia päästöjä ja lisää ruokahävikkiin liittyvien vaikutusten tietoisuutta seurakuntalaisten keskuudessa. Yhteistyötä tehdään myös Suomen Punaisen Ristin, Vanhusneuvoston ja tilannekohtaisesti erilaisien yritysten kanssa. (Koskela, 2024.) Seurakunnan kannattaa lisätä yhteistyötä yritysten kanssa ja kehittää yhteistyömahdollisuuksia myös eri järjestöjen, kuten luonnonsuojelujärjestöjen kanssa.

7.3.4 Ympäristökasvatuksen minimikriteerit ja pisteet

Minimikriteereihin kuuluu, että seurakunnalla on ympäristödiplomia haettaessa ympäristökasvatussuunnitelma ja ympäristöasiat osana jokavuotista jumalanpalvelussuunnittelua ja -elämää. Kokemäen seurakunta on tehnyt alustavan ympäristökasvatussuunnitelman (Liite 1) ja seurakunta ryhtyy luontevasti lisäämään ympäristöteemoja osaksi jumalanpalvelus- ja hartauselämää. Nämä riittävät Kokemäen seurakunnassa täyttämään tämän aihealueen minimikriteerit. (Taulukko 6.) Kokemäen seurakunnan kannattaa vielä pohtia luomakunnan sunnuntain viettämistä sekä hartauksien viettämistä esimerkiksi seurakunnan arvokkaissa luontokohteissa, kuten järven rannalla, puistoissa tai leirikeskuksissa. Ekotapahtumien vuosikelloa voidaan käyttää apuna vuotuisen hartaus- ja jumalanpalveluselämän suunnittelussa.

Taulukko 6. Ympäristödiplomiin vaadittavat ympäristökasvatuksen minimikriteerit ja toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukaiset minimikriteerit	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa
Seurakunta tekee ympäristökasvatussuunnitelman.	Tehty, jossa lyhyt painotus lapsiin, varhaisnuoriin, rippikouluihin
Ympäristöasiat ovat vuotuinen osa Jumalanpalveluselämää ja seurakunta viettää luomakunnan sunnuntaita.	Tullaan sisällyttämään nykyistä paremmin. Lisätään luomakunnan sunnuntain vietto osaksi hartauksia.

Taulukkoon 7 on kirjattu ympäristökasvatustoimien toteutumista Kokemäen seurakunnassa ja niihin liittyvää pisteytystä. Osa taulukkoon kirjatusta ympäristökasvatukseen liittyvistä toimista toteutuu Kokemäen seurakunnassa vain osittain. Tämä tulee vähentämään seurakunnan ansaitsemien pisteiden määrää ja siksi tietyt toimintatavat kannattaa ottaa pysyvästi käyttöön. Kokemäen seurakunta kerryttäisi enemmän pisteitä ottamalla käyttöön ekotapahtumien vuosikellon, kehittämällä viestintää, lisäämällä ympäristöteemoja hartaustointaan, luomalla hiljaisuudelle merkittyjä paikkoja sekä osallistumalla ympäristötapahtumiin tai järjestämällä niitä itse (Taulukko 7).

Taulukko 7. Ympäristökasvatuksesta saatavilla olevat pisteet ja niihin liittyvien toimenpiteiden toteutuminen Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukainen pisteytys	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa	Mahdolliset maksimipisteet
Seurakunta rohkaisee jäseniään ympäristötyöhön ja laatii ympäristökasvatuksen vuosikellon. - Vuosikellosta 3 pistettä - Viestintä 3 pistettä	Rohkaistaan esim. lajittelemaan oikkein. Vuosikello ei ole vielä käytössä ja viestinnän kehittämistä tarvitaan.	6
Ympäristökasvatussuunnitelmassa on kirjattuna vähintään kolme kasvun kaaren kohtaa, joissa tarkennetaan, miten ympäristökysymykset ovat niihin sisällytetty. - 3 pistettä + 1 piste/lisäkohta	- Lapset - Varhaisnuoriso - Nuoret - (Rippikoulu) - Lapsiperheet Kehitystä tarvitaan, esimerkiksi suunnitelmia aikuisille suunnattuun ympäristökasvatukseen.	6
Ympäristöteemat hartaustoiminnassa. - 1 piste/hartaustoiminta	Ei ole vielä sisällytetty, suunnitteilla	6
Seurakunnalla on hiljaisuuden paikkoja ja luontopolkuja sekä niitä käytetään apuna ympäristökasvatuksessa. - Luontopoluista saa 2–5 pistettä - Erillisistä hiljaisuudelle merkityistä paikoista 1–2 pistettä	Ei omia merkittyjä hiljaisuuden paikkoja	7
Verkostoyhteistyö sekä ympäristötapahtumiin ja -kampanjoihin osallistuminen. - Tapahtumat ja kampanjat 1–5 pistettä	Järjestöt, kunta, koulut ja muut seurakunnat sekä joskus yritykset	5
Seurakunta järjestää esimerkiksi retkiä ja tapahtumia. - 1–2 pistettä/tapahtuma	Harvakseltaan, rippileireillä ja nuorille	10
Vihreiden riparien osuus rippikoulu- ja isostoiminnassa. - Laajuuden mukaan 1–10 pistettä	Toteutetaan osittain	10
Liikkuva seurakunta.	-	2
Muut toimenpiteet, 1–5 pistettä	-	5
Yhteensä		57

Itsejärjestettävä tapahtuma voi esimerkiksi olla kierrätyspäivä, jossa kerrotaan kierrätyksestä ja opitaan lajittelemaan. Ympäristöaiheisia leirejä, retkiä, kerhoja ja tapahtumia, jotka tuovat osallistujilleen hyviä kokemuksia, voidaan järjestää yhteistyössä muiden seurakuntien ja toimijoiden kanssa (Kirkkohallitus,

2021, s. 65). Rippikouluissa osittain sovelletun Vihreät riparit -toimintamallin integrointia tulee lisätä vaiheittain rippileiritoimintaan sopivaksi. Kokemäen seurakunnan kannattaa tulevaisuudessa pohtia ympäristökasvatuksen kehityskohteita esimerkiksi edistämällä ympäristönkasvatussuunnitelmaa ja laajentamalla yhteistyöverkostoa. Lisäksi Kokemäen seurakunnassa kannattaa pohtia liikkuvan seurakunnan toimintamallin edistämistä, esimerkiksi lisäämällä niin työntekijöiden kuin seurakuntalaistenkin jokapäiväistä liikkumista ja järjestämällä kävelykokouksia.

Ympäristökasvatusosioista voi kerryttää enintään 57 pistettä. Kokemäen seurakunta toteuttaa kirkkohallituksen ohjeistuksia parhaiten ympäristökasvatukseen liittyvien toimien suhteen kannustamalla jäseniään ympäristötyöhön ja tekemällä verkostoyhteistyötä erilaisten organisaatioiden kanssa. Näiden toimien hyvä taso kerryttää ympäristökasvatuksen osalta Kokemäen seurakunnan pisteitä. Pisteitä tulee kerryttämään myös ympäristökasvatussuunnitelman kasvunkaaren painotus lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin. (Taulukko 7.)

7.4 Jätehuolto ja kiertotalous

Jätehuolto ja kiertotalous on yksi tärkeimmistä ympäristödiplomin aihealueista, johon liittyy vahvasti jätelaki ja kuntien asettamat jätehuoltomääräykset. Kokemäki ja siten Kokemäen seurakunta seuraa Porin jätehuoltomääräyksiä. Kokemäen seurakunta vastaa jätteiden lajittelusta ja jätehuoltoratkaisujen toimivuudesta. Jätehuoltoa suunnitellaan Veikko Lehti Oy:n kanssa, joka huolehtii kaikkien seurakunnan lajittelupisteiden jäteastioiden tyhjennyksestä. Seurakunnan jäteastioita tyhjennetään kesäisin kerran viikossa ja talvisin sopimuksen mukaan, esimerkiksi soittamalla. (Riento, 2024.)

Tässä aihealueessa käydään läpi tehtyjä havaintoja Kokemäen seurakunnan jätehuollosta ja jätteiden lajittelusta sekä pyritään vastaamaan seurakunnan lajittelupisteissä ilmenemiin ongelmakohtiin, joista yksi esimerkki on väärä lajittelutapa. Jätehuollon toteutumista tarkasteltiin seurakuntakeskuksessa, Kokemäen kirkolla ja vanhalla hautausmaalla, Koomankankaan hautausmaalla,

Kauvatsan kirkolla ja Aittakarin leirikeskuksessa. Aihealue käsittelee lyhyesti myös Kokemäen seurakunnan kiertotaloustottumuksia.

7.4.1 Jätteiden käsittely ja lajittelu eri kiinteistöissä

Kokemäen seurakuntakeskuksessa jätteiden lajittelu toteutuu mallikkaasti. Seurakuntakeskuksen taukotilasta löytyy jäteastia paperille, sekajätteelle, biojätteelle ja muovi- eli energijätteelle (Kuva 8). Myös lasi ja metalli erotellaan, mikäli niistä jätteitä syntyy. Kun sisätiloissa olevat astiat täyttyvät, viedään roskat ulkona olevalle lajittelupisteelle, jossa ne lajitellaan niille kuuluville paikoilleen.

Kuva 8. Kokemäen seurakuntakeskuksen taukotilassa olevat jäteastiat, joiden kansiin on merkitty mitä jätettä niihin kuuluu lajitella.

Jokaisessa tarkastelussa olevassa kohteessa on tarpeen mukaan yksi tai useampi kuvan 9 mukainen lajittelupiste. Kokemäen kirkon lajittelupiste on pääsisäänkäynnin vieressä. Tämän sijaintia tullaan muuttamaan lähemmäksi kirkkoa ja hautausmaan keskiötä, jotta lajittelupaikka on paremmin näkyvillä ja

ulottuvilla. Seurakuntakeskuksella, Kokemäen vanhalla hautausmaalla ja Aittakarin leirikeskuksella on myös omat lajittelupisteensä. Koomankankaan hautausmaalla on peräti kolme lajittelupistettä, yksi jokaista sisään- ja uloskäyntiä kohden. Kuvan 9 lajittelupiste sijaitsee Kouvatsan kirkon pääparkkipaikan lähetyvillä ja alueella on myös toinen samanlainen lajittelupiste, joka löytyy kuvasta katsottuna kirkon takaa.

Kuva 9. Esimerkki jokaisessa kohteessa olevista lajittelupisteistä. Kuvan lajittelupiste on Kouvatsan kirkon pihassa.

Lajiteltavia jäteastioita on kattavasti vasemmalta oikealle kuvasta 9 katsottuna, sähkö- ja elektroniikkaromulle, paperille, energiajätteelle, pahville, sekajätteelle, biojätteelle, metallille ja lasille. Lajittelupisteillä olevien jäteastioiden kylkeen on lisätty tarroja, joissa on nimen lisäksi myös kuvia selkeyttämään mitä jätettä kyseiseen astiaan kuuluu laittaa. Kuvat eivät aina kuitenkaan riitä kertomaan tarkkaan mitä jäteastiaan kuuluu laittaa. Tekstitarroja tullessaan lisäämään jäteastioiden kansiin mahdollistamaan tarkempaa ohjeistusta (Riento, 2024). Tarroissa tulisi näkyä kattava lista astiaan kuuluvista jätteistä.

Lajittelupisteille rakennetaan katokset vuoden 2024 kevään ja kesän aikana (Riento, 2024). Katokset lisäävät lajittelupisteiden näkyvyyttä. Katoksien myötä lajittelupisteille jää enemmän tilaa myös lajitteluohjeille ja ne pysyvät puhtaana ympäri vuoden. Lajittelupisteillä huomioidaan mahdollisimman mukava ja puhdas työympäristö niitä käyttäville ja lajitteleville ihmisille.

Koomankankaan hautausmaa on Kokemäen suurin. Koomankankaan hautausmaan suuri vuosittainen hautausten määrä ja alueen suuruus lisäävät vuotuista kävijämäärää, jolla on myös vaikutusta jätteiden syntyyn. Jätteitä syntyy eniten kesäkaudella, jolloin myös kausityöntekijät hoitavat aluetta. Koomankankaan hautausmaan alueen hoidosta syntyy myös luonnossa hajoavaa jätettä, joita sijoitetaan hautausmaan vieressä olevalle läjitysalueelle (Kuva 10). (Riento, 2024.)

Kuva 10. Koomankankaan hautausmaan vieressä oleva läjitysalue.

Läjitysalue on asfalttipohjainen, johon sijoitetaan esimerkiksi pienet oksat, risut, lehdet, havut, ruoho ja multa (Kuva 10). Osa läjitysalueella sijoitetusta jätteestä maatuu, josta saatavaa multaa voidaan hyödyntää hautausmaan tarpeisiin.

Suuremmat puutarhajätteet, kuten oksat, hake ja muu suurempi puujäte kuljetetaan Kokemäen Lämpöön, mikäli niille ei muuta hyötykäyttöä keksitä. Muissa kohteissa ei ole erillistä läjitysalueita. Esimerkiksi Kauvatsan kirkon hautaustuumaalta syntyvä puutarhajäte viedään metsään. Kokemäen seurakunnalla ei ole myöskään biojätteelle omaa kompostia. (Riento, 2024.) Omatoimisen kompostoinnin hyöty näkyisi biojätteen kuljetuskustannuksien pois jäämisestä (Kirkkohallitus, 2021, s. 81) ja siten myös kuljetuspäästöjen vähentymisenä.

Kokemäen seurakunnan lajittelupisteitä käyttävät seurakunnan työntekijöiden lisäksi Kokemäen asukkaat. Tästä syystä lajittelupisteillä esiintyy paljon väärin lajiteltua jätettä. Yleisesti tähän on syynä ihmisten vanhat lajittelutottumukset sekä joissakin tapauksissa lajitteluohjeiden noudattamatta jättäminen. Yleisin on sekajätteen väärinkäyttö, johon on laitettu sinne kuuluvien jätteiden lisäksi esimerkiksi muovipakkauksia, metallia ja pahvijätettä. Energia- ja sekajätteistä löytyi paljon hautakynntilöitä, joiden metallikansia ei ole lajiteltu erikseen metallijätteeseen. Steariinia sisältävät muoviset hautakynntilät laitetaan energiajätteeseen. Steariini ei energiajätteessä ole haitallista ja näin kynntilän muoviosuus tulee samalla kierrätetyksi. Myös biojäteastioista löytyi tavallisiin muovipusseihin säilöttyä biojätettä. Biojäteastiaan ei tulisi heittää tavallisissa muovipusseissa säilytettyä biojätettä, vaan käytä biojätteen säilöntään tarkoitettua biohajoavaa pussia.

Kuva 11. Muista irrottaa hautakynntilän metallikansi ennen hävitystä ja lajitella se erikseen metallijätteeseen.

Tarkasteltavissa kohteissa lajittelumahdollisuudet ovat hyvällä mallilla. Kokemäen seurakuntakeskuksen taukuhuone oli kuitenkin ainoa sisätiloissa oleva paikka, jossa jäteastioita oli lajittelua varten enemmän kuin yksi. Lajiteltavia jäteastioita puuttui etenkin Kauvatsan ja Kokemäen kirkon sisätiloista. Vaikka jätteiden synty näissä tiloissa on suhteellisen pientä, on jäteastioiden lisääminen tästä huolimatta tärkeää, jotta jätteet löytävät jo alusta pitäen oikean paikkansa. Eri kiinteistöjen sisätiloihin on tulossa lisää jäteastioita sinne, missä niitä tarvitaan eniten (Riento, 2024).

7.4.2 Vaaralliset jätteet

Kokemäen seurakunnan yleisimpiä ongelmajätteitä ovat loisteputket ja paristot. Lukuun ottamatta sähkö- ja elektroniikkaromulle tarkoitettuja SER-astioita, seurakunnalla ei ole erillistä tarkkaa säilytyspaikkaa ongelmajätteille, kuten jäte- ja säilytysastioita loisteputkia varten. Tämä on ongelmallista esimerkiksi Aittakarin leirikeskuksessa, jossa loisteputkijätettä syntyy eniten. Kiinteistöissä

syntyvät ongelmajätteet viedään lähimmälle ongelmajätteitä vastaanottavalle jäteasemalle (Riento, 2024). Kouvatsan kirkon kellaritiloissa oli myös käytettyjä maalipurkkeja irtonaisina ilman selkeää omaa säilytys- tai hävittämispaikkaa. Metalliset maalipurkit, jotka ovat tyhjiä tai joissa maali on kuivunut, saa heittää metallijätteeseen. Maalipurkit, joissa on vielä maalia nestemäisenä, kuuluvat ongelmajätteeseen. Nämä viedään lähimmälle ongelmajätteitä vastaanottavalle jäteasemalle.

Kokemäen seurakunnassa vaarallisten jätteiden määrän synty on kuitenkin vähäistä. Mikäli vaarallisia jätteitä syntyy, on niiden oikeaoppiseen välivarastointiin kiinnitettävä huomiota. Vaarallisten jätteiden välivarastointia pystytään kehittämään seurakunnassa esimerkiksi lisäämällä ongelmajätteille kuuluvia säilytyspaikkoja, jotka ovat muusta luonnosta eristettyjä. Säilytyspaikkoihin kuuluvat asianmukaiset merkinnät. Kokemäen seurakunnassa tullaan nimeämään yksi vaarallisista jätteistä vastaava henkilö, sillä se on yksi ympäristödiplomin minimikriteereistä. Vaarallisten jätteiden synnystä ja jatkokäsittelystä kannattaa myös alkaa pitämään kirjaa.

7.4.3 Kiertotaloustottumukset

Kokemäen seurakunta on vähentänyt hankintatarpeitaan yksinkertaisilla kiertotalousratkaisuilla, kuten kaluston yhteiskäytöllä ja peruskorjaamisella. Laitteiston ja kaluston rikkoutuessa, niiden tilalle ei ole aina tarvinnut hankkia uusia, vaan niitä korjataan mahdollisuuksien mukaan itse. Laitteen peruskorjaaminen säästää resursseja ja varoja uuden hankkimiseen verrattuna. Peruskorjauksen jälkeen esimerkiksi laitteet, työkalut, kodinkoneet ja kalusteet ovat kelpanneet myös myytäväksi muiden hyötykäyttöön. Kokemäen seurakunta tarkastaa laitteistoaan säännöllisin väliajoin. Mikäli Kokemäen seurakunta on joutunut tekemään uusia hankintoja, on niissä huomioitu energiamerkinnät ja vähäpäästöisyys. Jos laitteella ei ole ollut käyttöä sen nykyisellä paikalla, laite on sijoitettu sitä tarvitseville tai paikalle, jossa sille on enemmän hyötyä. (Kolumäki, 2024; Riento, 2024.)

Kokemäen seurakunta pystyy kehittämään kiertotalouteen liittyviä toimenpiteitä esimerkiksi lisäämällä tavaroiden vuokraamista tai lainaamista, hankkimalla palveluita tavaroiden sijaan ja hyödyntämällä ero toiminnoista tulevia ylijäämämateriaaleja. Kiertotaloustoimenpiteistä kannattaa viestiä myös seurakunnan työntekijöille, jotta toimenpiteiden toteutuminen on sujuvampaa. Kiertotalouden toimenpiteillä vähennetään Kokemäen seurakunnan jätteiden määrää.

7.4.4 Jätehuollon minimikriteerit ja pisteet

Jätehuollon minimikriteereitä ja niiden toteutumista Kokemäen seurakunnassa kuvaa taulukko 8. Kokemäen seurakunnan jätteistä vastaavat henkilöt ovat perehtyneet jätelakiin ja Porin jätehuoltomääräyksiin. Kehitettävää olisi kuitenkin kollektiivisesti kaikkien muiden kuin jätteistä vastaavien työntekijöiden perehdyttämisessä. Seurakunnan työntekijöitä voidaan perehdyttää jätelakiin ja kunnallisiin jätehuoltomääräyksiin järjestämällä heille aiheeseen liittyvää koulutusta. Seurakunnan kannattaa kiinnittää huomiota myös mahdollisiin lakimuutoksiin ja viestiä niistä työntekijöilleen asianmukaisesti. Kokemäen seurakunta ei ole myöskään tehnyt jätehuoltokartoitusta. Seurakunnan olisi hyvä luoda kirjallinen jätehuoltosuunnitelma tavoitteilleen luoda jättekartoitus, vähentää jätteiden määrää, parantaa jätehuoltoon liittyvää viestintää työntekijöilleen ja asiakkailleen, tehostaa hyötyjätteenkeräystä sekä kertoa keinot, joilla tavoitteisiin aiotaan päästä. (Taulukko 8.)

Taulukko 8. Ympäristödiplomiin vaadittavat jätehuollon minimikriteerit ja toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukaiset minimikriteerit	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa
Seurakunnan työntekijöiden ja jätteistä vastaavien perehdytys jätelakiin sekä perehtyminen Porin jätehuoltomääräyksiin.	Jätteistä vastaavat tuntevat jätteisiin koskevat lait ja määräykset. Kaikkien kannattaa osallistua perehdytykseen.
Jätehuollon tilaselvitys ja jätehuoltosuunnitelman laatiminen.	Tilaselvitystä ei vielä. Ei kirjallista jätehuoltosuunnitelmaa.
Vaarallisista jätteistä vastaavien nimeäminen ja kouluttaminen sekä vaarallisten jätteiden asianmukainen varastointi ja jatkokäsittely.	Kyllä, nimetään Juha-Pekka Riento. Vaaralliset jätteet käsitellään ja hävitetään asianmukaisesti, välivarastoinnissa kehittymahdollisuuksia.

Kokemäen seurakunnan kannattaa käyttää jätehuoltokartoituksen apuna esimerkkilistaa jätehuoltokartoituksen sisällöstä, johon on koottu ohjeita jätehuoltokartoituksen tekemiseen ja tärkeimpiä kartoituksessa käsiteltäviä asioita (Liite 3). Ladattava jätekartoituslomake löytyy Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sivuilta (Kirkkohallitus, n.d.-c), jota Kokemäen seurakunta voi halutessaan käyttää jätekartoituksen pohjana.

Taulukosta 9 on nähtävillä toimenpiteitä, jotka edellyttävät jätehuollosta saataviin pisteisiin. Taulukkoon on myös koottu miten eri toimenpiteet toteutuvat Kokemäen seurakunnassa. Kokemäen seurakunnalta puuttui vielä jätteistä vastaava henkilö. Jätehuoltovastaavaksi nimetään Kokemäen seurakunnassa yksi henkilö. (Taulukko 9.) Vastuuhenkilöitä voi olla myös useampi. Jätehuoltovastaavat valvovat jätehuoltoa ja huolehtivat jätetilojen ja lajittelumahdollisuuksien kunnosta. Kokemäen seurakunta voi halutessaan toteuttaa jätekoulutusta tarvitseville työntekijöille jätekoulutusta esimerkiksi järjestämällä yritysvierailuja tai seurakunnan tiloissa koulutus- ja luentopäiviä aiheeseen liittyen. Luennoitsijoiksi kannattaa pyytää ympäristöalan asiantuntijoita. Kokemäen seurakunnan tulisi parantaa myös ulkopuolisille kohdennettua viestintää, jossa heitä velvoitettaisiin noudattamaan jätehuolto-ohjeita (Taulukko 9).

Taulukko 9. Jätehuollosta saatavilla olevat pisteet niihin liittyvien toimenpiteiden toteutuminen Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukainen pisteitys	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa	Mahdolliset maksimipisteet
Jätehuoltovastaavan nimeäminen, kouluttaminen, jätehuoltoviestiminen. - 1–2 pistettä/toimenpide	Nimetään Juha-Pekka Riento	5
Kiertotalouden toimenpiteet. - 1 piste/toimenpide	Laitteistojen ja kaluston yhteiskäyttö, korjaukset, tarkastukset	5
Lajittelumahdollisuuksia edistävät toimenpiteet. - 1 piste/toimenpide	Toteutuu hyvin. Joissakin kohteissa sisätilojen lajittelumahdollisuuksia tulisi parantaa.	2
Jätemäärän seuranta ja vähentämisen toimenpiteet sekä lisätyt jätejakeet. - Jätemäärän seurannasta 2 pistettä. - Jätemäärän vähentämisestä 1–3 pistettä. - 1 piste/vapaaehtoisesti kerättävä jätejake, Max. 3 pistettä.	Jätemäärän seuranta on visuaalisella tasolla. Jätejakeidenmäärä ylittyy huomattavasti.	8
Omatoiminen kompostointi ohjeineen bio- tai käymäläjätteelle. - 1 piste/kompostori	Ei ole käytössä	3
Muut toimenpiteet. - Laajuuden mukaan 1–5 pistettä - Viestintää 1–5 pistettä	Lajittelupisteisiin katokset Viestintää tulisi parantaa, esim. ohjeistuksilla ja velvoitteilla.	10
Yhteensä		33

Jätehuollon osiosta pisteitä on mahdollista saada enintään 33. Katselmusvaiheessa Kokemäen seurakunta saa varmasti jätehuollon osalta pisteitä kierrätyksestä ja lajittelusta, sillä ne ovat seurakunnalla hyvällä tasolla. Muihin toimenpiteisiin, jotka oikeuttavat pisteisiin, voidaan esimerkiksi laskea lajittelupisteille tulevien katosten rakentaminen. (Taulukko 9.)

7.5 Ruoka ja keittiöt

Kokemäen seurakunnan ei ole omaa keittiötoimintaa ja keittiöt ovat lähinnä jakelukeittiöitä. Rippileireillä keittiötoiminta on pitopalvelupohjaista ja on aktiivisena vain muutaman kerran vuodessa (Riento, 2024). Vaikka Kokemäen seurakunnalla ei ole pysyvää keittiötoimintaa, on hyvä tietää millaiset ovat

ilmastoystävälliseen ruokaan liittyvät toimet. Parhaiten Kokemäen seurakunta pystyy kehittämään ruoka- ja keittiötoimenpiteitä keskittymällä tarjoiluissa käytettyihin tuotteisiin ja ravinnon määrään sekä pitopalveluhankitojen laatuun.

Tässä aihealueessa käydään lyhyesti läpi millä tavoin Kokemäen seurakunta voi keittiötoiminnan puuttumisesta huolimatta kehittää ruoan tuotannon ja hankinnan toteutumista sekä toimintaa ruokahävikin pienentämiseksi. Tavoitteisiin voidaan päästä muun muassa noudattamalla ravitsemussuosituksia, jotka perustuvat laajoihin ravintoaineiden vaikutustutkimuksiin sairauksien ehkäisyssä ja terveyden edistämisessä (Ruokavirasto, 2024). Suositusten käyttö Kokemäen seurakunnassa soveltuu hyvin esimerkiksi rippileiritoimintaan.

7.5.1 Ruokahävikin pienentäminen

Kokemäen seurakunnan ruokahävikkiä lähelle nollaa vähentää keittiötoiminnan vähäisyys. Seurakunnan työntekijät käyttävät ravinnokseen omia eväitään ja käytäntönä on, että lautaset syödään tyhjiksi. Ylijäämäruokia säilytetään asianmukaisesti ja ne hyödynnetään mahdollisimman nopeasti. (Riento, 2024.) Seurakunnan ruokahävikkiä vähennetään entisestään diakoniatyön kautta, jossa jaetaan ihmisille ruokaa, joka muuten hävitettäisiin (Koskela, 2024).

Ruokahävikin pienentämistä Kokemäen seurakunnassa voidaan kehittää edelleen suunnittelemalla ruokalistoja suurempia tilaisuuksia ja rippileirejä varten sekä ostamalla vain tarpeeseen. Isojen tilaisuuksien ruokasuunnittelua helpottaisi esimerkiksi tilaisuuksiin osallistuvien ennakkoilmoittautumiset. Mikäli ylijäämäruokaa syntyy, tulisi sitä hyödyntää järjestämällä esimerkiksi hävikki-ruokailuja. Niistä voidaan viestiä ilmoitustauluin tai sosiaalisen median kanavien kautta.

7.5.2 Ruokaan liittyvät minimikriteerit ja pisteet

Ruokaan liittyviä minimikriteereitä ovat toimenpiteet ruokahävikin vähentämiseksi, kertakäyttotuotteiden käytön vähentäminen, reilunkaupan tuotteiden

käyttö ja kasvisruoan lisääminen (Taulukko 10). Kasvisruoan edistämisen toimia on suunniteltu rippileireille, jossa kasvisruoan osuutta on lisätty kasvisruokapäivien avulla. Kertakäyttötutteen käyttöä on vielä ollut havaittavissa, mutta niiden käyttöä on pyritty rajaamaan poikkeustapauksiin. (Riento, 2024.) Kertakäyttötutteen luopumista Kokemäen seurakunnassa voidaan helpottaa esimerkiksi tuomalla omia mukeja kahvituksiin sekä vuokraamalla tai lainaamalla astioita isoja tilaisuuksia varten.

Taulukko 10. Ympäristödiplomiin vaadittavat ruoan minimikriteerit ja toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukaiset minimikriteerit	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa
Toimenpiteet ruokahävikin pienentämiseksi.	Diakoniatyöala jakaa ruokaa, joka muuten hävitettäisiin, sitä tarvitseville
Kertakäyttötutteen käyttö vain poikkeustapauksissa.	Toteutuu
Osa seurakunnan tarjoamasta kahvista ja teestä ovat pysyvästi Reilun kaupan tuotteita.	Tarjoillaan joskus
Kasvisruoan käytön edistäminen.	Edistäviä tavoitteita näkyvillä

Kokemäen seurakunnan reilunkaupan tee- ja kahvitarjoilu ei ole säännöllistä, mutta kuitenkin osittain toteutunut tapa (Taulukko 10). Reilun kaupan tuotteita on lukuisia erilaisia. Niiden hankkimista ja käyttöä kannattaa myös jokaisen Kokemäen seurakunnassa työskentelevän yksilön pohtia. Ostaessasi reilun kaupan tuotteita tuet myös ympäristön kestävyttä, ehkäiset luontokatoa ja vähennät lapsityövoiman hyväksikäyttöriskiä (Reilu kauppa, 2024).

Ruoan käytöstä ja hankinnoista saa pisteitä taulukon 11 mukaisesti. Kokemäen seurakunnan ruoan hankintaa ja käyttöä on vaikea määrittää keittiötoiminnan puuttumisen vuoksi. Kokemäen seurakunnassa voidaan kehittää ruoan hankintaan ja käyttöön liittyvää toimintaa esimerkiksi käyttämällä säännöllisesti Reilun kaupan tuotteita, sekä osallistumalla omilla tempauksellaan tai tapahtumallaan vuosittain pidettävään valtakunnalliseen Reilun kaupan viikkoon. Jokainen voi myös itse toteuttaa ruoan hankintaan liittyviä suosituksia, esimerkiksi suosimalla lähi-, luomu- ja kasvisruokaa. Muita huomioon otettavia ruoan vastuullisuustekijöitä ovat esimerkiksi MSC- ja ASC-merkkien suosiminen kalahankinnoissa. (Taulukko 11.)

Taulukko 11. Ruoasta saatavilla olevat pisteet ja niihin liittyvien toimenpiteiden toteutuminen Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukainen pisteytys	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa	Mahdolliset maksimipisteet
Seurakunta on reilunkaupan seurakunta ja osallistuu erilaisiin tapahtumiin, kuten reilunkaupan viikkoon. - 1 piste/tapahtuma, Max. 3 pistettä - Reilukaupan seurakunta 3 pistettä	Ei	6
Lähiruoan suosiminen - Tuoteryhmistä minimissään 50 % on lähiruokaa, 1 piste. Max. 5 pistettä.	-	5
Kasvisruoan osuuden lisääminen ruokailussa - Kasvisruokavaihtoehto joukkoruokailuissa, 1 piste - Kasvispainotteinen tarjoilu kokouksissa, 1 piste - Kasvisaterioita 3/viikko leirillä, 1 piste - Vegaaninen ruoka aina tarjolla vaihtoehtoisena, 2 pistettä	Kasvisruokapäiviä rippileireillä.	5
Kauden kasvien monipuolinen käyttö ja tiedotus.	-	2
Luomutuotteiden listaus. - 50 % tuoteryhmistä on vähintään luomua, 1 piste. Max. 5 p.	-	5
Hankittavan kalan vastuullisuuden huomiointi, 3 pistettä. - MSC- ja ASC-merkitty kala, 1 p. - Kalastus- ja kalankäsittelyopastuksen käyttäminen toiminnassa, 1 p.	-	5

Myös keittiötoimintaa ja toiminnan toteutumista Kokemäen seurakunnassa on vaikea määrittää keittiötoiminnan puuttumisen vuoksi. Kokemäen seurakunta voi kuitenkin toteuttaa taulukon 12 mukaisia toimenpiteitä vaatimalla niitä hankkimaltaan pitopalvelulta rippileirien ajaksi. Kokemäen seurakunnan kannattaa siis varmistaa vastuullinen ruokapalveluhankinta vaatimalla pitopalvelua tarjoavilta yrityksiltä, että heidän tarjoamissa palveluissa toimitaan vastuullisesti ympäristö huomioiden ja että keittiöhenkilökunnalla on tarvittavat ympäristökoulutukset.

Taulukko 12. Keittiötoiminnasta saatavilla olevat pisteet ja niihin liittyvien toimenpiteiden toteutuminen Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukainen pisteytys	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa	Mahdolliset maksimipisteet
Keittiötyöntekijöiden ympäristökoulutus. - 1 piste/kurssi ja henkilö	-	5
Viestiminen toimenpiteistä, jotka vähentävät ruoan ilmastovaikutuksia. - 1 piste/viestintätapa	-	2
Elintarvike- ja ruokapalveluhankinnat ovat seurakunnassa vastuullisia. - 1 piste/hankinta	-	5
Muut toimenpiteet. - Laajuuden mukaan 1–5 pistettä	-	5
Yhteensä (Taulukot 11 ja 12)		45

Ruoka ja keittiöt -aihealueen yhteenlaskettu enimmäispistemäärä on 45 pistettä (Taulukko 12). Kokemäen seurakunnan keittiötoimintatilanteen vuoksi, monet pisteet jäivät kokonaan saamatta. Seurakunnan on kuitenkin mahdollista soveltaa aihealueeseen liittyviä toimia ja pisteyttää ne osana muita toimenpiteitä. Vaikka kaikkia ruoan ja keittiötoiminnan pisteytyksessä huomioitava asioita Kokemäen seurakunnassa ei voida täyttää, toimivat ne hyvänä muistutuksena ja ohjeistuksena, mikäli seurakunnan toiminnassa tapahtuu keittiötoimintaan liittyviä muutoksia. Kokemäen seurakunta voi saada ruoan ja keittiötoiminnan osalta pisteitä myös kasvisruokapäivien pitämisestä rippileireillä.

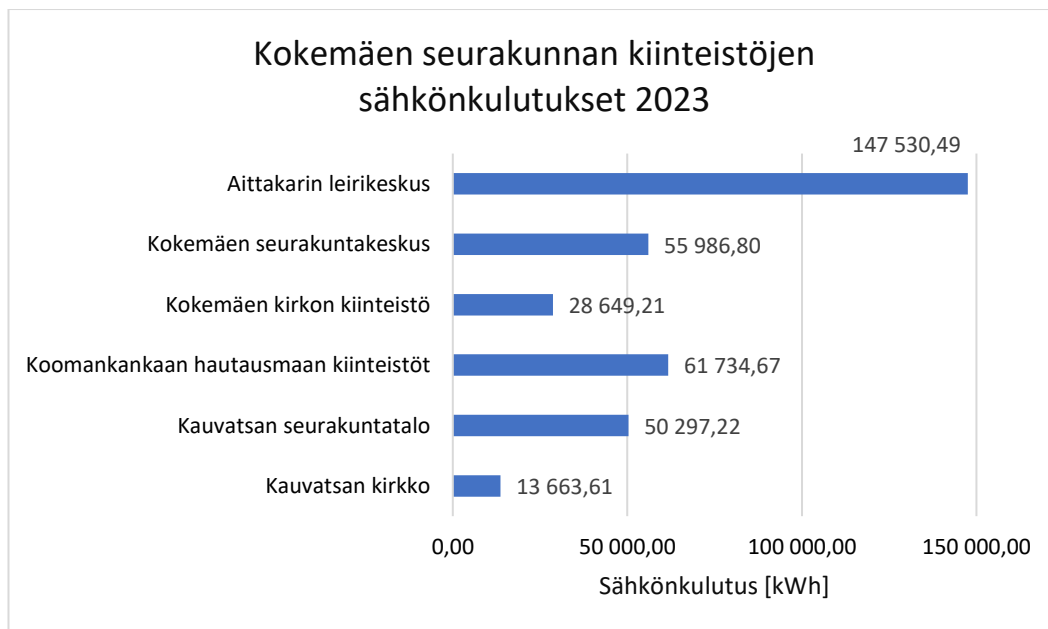
7.6 Kiinteistöt ja energiankulutus

Kokemäen seurakunnan tärkeimpiin kiinteistöihin kuuluvat Aittakarin leirikeskus, Kokemäen seurakuntakeskus, Kokemäen kirkon kiinteistö, Koomankankaan hautausmaan kiinteistö sekä Kauvatsan kirkko ja seurakuntatalo. Kiinteistöjen energiaratkaisuilla on suuri merkitys hiilineutraaliuden toteutumisen kannalta. Sähkönkulutukseen ja energiatehokkuuteen voidaan Kokemäen seurakunnan kiinteistöissä parhaiten puuttua uusilla valaistus- ja lämmitysjärjestelmillä sekä tilojen käyttöasteen nostamisella, esimerkiksi lisäämällä tilojen yhteiskäyttöä.

Tässä aihealueessa kerrotaan Kokemäen seurakunnan kiinteistöjen energia- ratkaisuista ja analysoidaan eri kiinteistöjen sähkönkulutusta vuonna 2023 sekä Kauvatsan kirkon öljynkulutusta vuosina 2021–2023. Lisäksi selvitetään millä tavoin sähköenergiakulutusta voitaisiin vähentää sekä tuodaan esille mitä etuja olisi maalämpöjärjestelmään siirtymisestä Kauvatsan kirkossa.

7.6.1 Kiinteistöjen sähköenergiankulutus

Kaavioon 1 on kerätty Kokemäen seurakunnan eri kiinteistöjen sähkönkulutuk- sia vuodelta 2023 sähköyhtiöiden antamien raportti- ja laskutustietojen perus- teella. Erot eri kiinteistöjen vuosikulutuksissa johtuvat esimerkiksi kiinteistöjen koosta ja siitä, että lämmitetäänkö kiinteistöä sähkökäyttöisillä järjestelmillä vai ei. Esimerkiksi Kauvatsan kirkossa oleva öljylämmitys vähentää sähköenergi- ankulutusta, sillä nyt sähköä tarvitaan suurimmaksi osaksi vain tilojen valais- tukseen.

Kaavio 1. Kokemäen seurakunnan kiinteistöjen sähkönkulutuksia.

Aittakarin leirikeskuksen sähkönkulutus eroaa huomattavasti Kokemäen seu- rakunnan muista kiinteistöistä, jossa sähköä on kulunut 147 530 kWh (Kaavio 1). Aittakarin leirikeskuksessa pääasiallinen toiminta ajoittuu rippileirien ajaksi,

jolloin sähkönkulutus kasvaa valaistuksen ja lämmitystarpeen takia. Rippileirit eivät yksinään selitä leirikeskuksen korkeaa sähkönkulutusta. Suuren sähkölämmitteisen kiinteistön ympärivuotinen lämmitys vaatii paljon sähköenergiaa. Leirikeskuksen huoneet lämmitetään sähköpatterien avulla sekä suurempiin tiloihin on asetettu ilmalämpöpumput. Korkeahkosta sähköenergiankulutuksesta huolimatta, sähköpatterien ja ilmalämpöpumppujen käytöllä varmistetaan mahdollisimman tasainen ja energiaa säästävä lämmitys.

Kokemäen kirkon kiinteistön sähkönkulutukseen vuonna 2023 on laskettu mukaan Kokemäen vanha hautausmaa (Kaavio 1). Kokemäen kirkko sekä Kokemäen seurakuntakeskus käyttävät lämmityksensä kaukolämpöä Kokemäen kaupungin kaukolämpöverkosta (Riento, 2024). Kaukolämpö vähentää kiinteistöjen sähköenergian tarvetta lämmityksessä. Seurakuntakeskuksessa sähköenergiaa kului vuonna 2023 kuitenkin yli 55 000 kWh (Kaavio 1). Seurakuntakeskus on käytössä ympärivuoden, jossa valaistus, sähkökäyttöiset laitteet ja kodinkoneet kuluttavat vuoden aikana suuren määrän energiaa.

Koomankankaan hautausmaan kiinteistöjä lämmittää sähköinen lämpöpuhallin, joka näkyy vuoden sähkönkulutuksessa kasvavana tekijänä (Kaavio 1). Lämpöpuhaltimen koneistus tuottaa voimakasta ääntä, jonka vuoksi joudutaan ajoittain pitämään lämmityskatkoja esimerkiksi siunaustilaisuuksien ajaksi. Kun tiloja joudutaan katkon jälkeen lämmittämään uudelleen, sähkönkulutus kasvaa. Myös Kauvatsan seurakuntatalolla on viikoittaista toimintaa, jossa sähköenergiaa kuluu valaistukseen ja lämmitykseen. (Riento, 2024.)

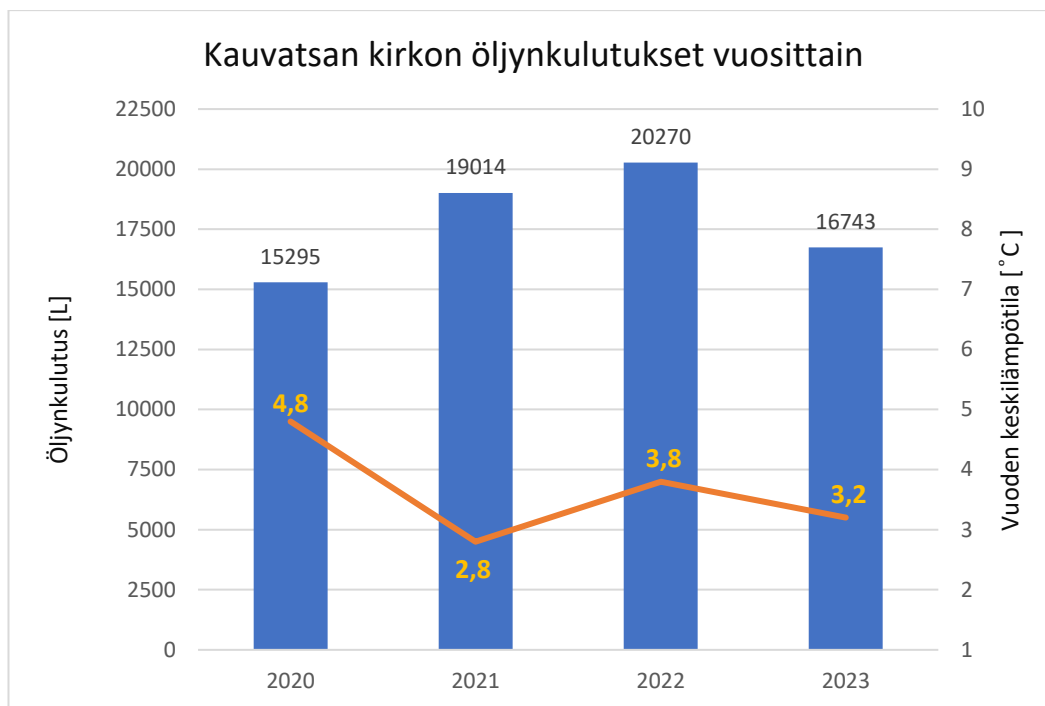
Kokemäen seurakunnan kiinteistöjen sähköenergian kulutusta voidaan vähentää esimerkiksi sammuttamalla käyttämättömien tilojen valaistukset ja korvaamalla loisteputkia LED-valaistukseen. Tästä syystä seurakuntakeskuksen toimistoihin on asennettu säädettävät LED-valaistukset. Seurakuntakeskuksen wc-tiloista löytyy myös liiketunnistimella varustettuja valaistuksia, joten valot sammuvat automaattisesti tilojen ollessa käyttämättöminä. Automaattivalaistuksia kannattaa mahdollisuuksien mukaan soveltaa myös suurempiin tiloihin. Kokemäen seurakunta onkin lähtenyt suunnittelemaan hautausmaiden yleisvalaistuksien automatisointia (Riento, 2024). Kauvatsan seurakuntatalolla ja

Aittakarin leirikeskuksessa valaistuksena käytetään kuitenkin vielä paljon loisteputkia, joiden vaihtaminen LED-valaistukseen olisi suositeltavaa.

7.6.2 Öljynkulutus Kauvatsan kirkossa

Kauvatsan kirkko on Kokemäen seurakunnan ainoa rakennus, joka toimii vielä öljylämmityksellä, jonka yhteydessä on vesikiertoinen patterilämmitysjärjestelmä. Öljylämmityksen tilalle on suunnitteilla maalämpöjärjestelmä. Kalliista alkuinvestoinnista huolimatta, maalämpö maksaa itsensä aikanaan takaisin säästyneiden energiakustannusten myötä. Maalämpöjärjestelmän takaisinmaksuaika on kohteesta riippuen 6–10 vuotta (IVT Turku, n.d.). Maalämpö on uusiutuvaa energiaa ja siten ekologinen vaihtoehto öljylämmitykseen verrattuna.

Kaaviota 2 voidaan käyttää vuotuisten öljymäärien vertailuarvoina sekä vuotuisen kustannuslaskennan apuna. Öljylämmityksestä koituvia kustannuksia voidaan myös verrata vaihtoehtoisten lämmitysmuotojen kustannusarvioihin. Vuotuisen öljynmäärän kulutukseen vaikuttaa esimerkiksi ulkolämpötila ja asetettu haluttu sisälämpötila. Alhaisella ulkolämpötilalla on suora vaikutus rakennuksen lämmitystarpeeseen ja siten öljynkulutuksen kasvuun (Kaavio 2).

Kaavio 2. Vuotuinen öljynkulutus litroina Kauvatsan kirkossa.

Kaaviosta 2 nähdään vuosien 2020–2023 öljynkulutuksen määrät Kauvatsan kirkossa. Lisäksi kaaviossa oranssilla näkyvät kyseisien vuosien ilmatieteen laitoksen (2024) keskilämpötilalukemat, joiden tarkoituksena on osoittaa ulkolämpötilan vaikutusta rakennuksen lämmitystarpeeseen ja siten öljynkulutuksen määrään. Arvot koko Suomen keskilämpötilasta eivät kuitenkaan kerro alueellista keskilämpötilaa ja niiden eroja, joka on syytä ottaa öljynkulutustarkastelussa kriittisesti huomioon.

7.6.3 Energiankulutuksen minimikriteerit ja pisteet

Minimikriteereihin kuuluu, että seurakunta säilyttää rakennuksia koskevia tietoja rakennusrekisterissä, seuraa energiankulutustaan säännöllisesti, päivittää kiinteistöstrategian ja nimeää energiavastaavat. Kyseiset minimikriteerit toteutuvat Kokemäen seurakunnassa, sillä seurakunnalla on käytössään kiinteistörekisteri ja seurakunnan kiinteistöstrategia on päivitetty. Energiankulutuksen seuranta kehitettiin luomalla kaaviot sähkön- ja öljynkulutuksesta. Jotta kiinteistöistä ja niiden energiankulutuksen tilasta huolehdittaisiin hyvin myös jatkossa, Kokemäen seurakunnassa tullaan nimeämään energiavastaavat. (Taulukko 13.)

Taulukko 13. Ympäristödiplomiin vaadittavat kiinteistöjen ja energiankulutuksen minimikriteerit ja toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukaiset minimikriteerit	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa
Kaikki rakennuksia koskevat tiedot ovat rakennusrekisterissä, ja seurakunta seuraa omaa energiankulutustaan säännöllisesti.	Kyllä
Kiinteistöstrategian laadinta/päivitys.	Päivitetty 2023
Energiavastaavan nimeäminen. (Sellainen on yleensä henkilö, joka vastaa seurakunnan kiinteistöistä)	Nimetään Pirkko Lähdemäki-Hakuni ja Juha-Pekka Riento

Uusiutuvan energian toimenpiteistä on mahdollista saada pisteitä taulukon 14 mukaisesti lisäämällä uusiutuvan energian käyttöä ja käytön osuudesta sähkön ja lämmön tuotannossa. Kokemäen seurakunnan suunnitelmat vaihtaa Kauvatsan kirkon öljylämmitysjärjestelmä maalämpöjärjestelmään kerryttäisi huomattavan osan kokonaispisteistä. Pisteitä on saisi myös ympäristömerkityn energian ostamisesta ja ylijäämäenergian myymisestä. Kokemäen seurakunnan hankkima energia tulee vastuullisilta yhtiöiltä, mutta Kokemäen seurakunnassa ei kuitenkaan jää ylijäämäenergiaa myytäväksi (Riento, 2024).

Taulukko 14. Energiankulutuksesta saatavilla olevat pisteet uusiutuvan energian osalta ja niihin liittyvien toimenpiteiden toteutuminen Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukainen pisteytys	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa	Mahdolliset maksimipisteet
<p>Hankitaan uusiutuvilla lähteillä tuotettua energiaa, jossa uusiutuvan energian osuus käytetystä sähköstä ja lämmöstä on:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 20–40 %, 2 pistettä - 41–60 %, 3 pistettä - 61–80 %, 4 pistettä - 81–100 %, 5 pistettä - Uusiutuvan ylijäämäenergian myynti 1–2 pistettä - Ympäristömerkityn energian ostaminen 1–3 pistettä - Öljylämmitysjärjestelmän vaihtaminen uusiutuviin energialähteisiin 1–3 pistettä 	Kauvatsan kirkon öljylämmityksen korvaaminen maalämmöllä on suunnitteilla	13

Taulukkoon 15 on koottu kiinteistönhuollon ja energiatehokkuus toimien ja toteutumista Kokemäen seurakunnassa. Kokemäen seurakunta on nostanut tilojensa käyttöastetta ja energiatehokkuutta lisäämällä niiden yhteiskäyttöä ja vuokrausta. Vähäkäyttöisistä tiloista on myös jouduttu luopumaan, sillä niiden ylläpitäminen ei ole ollut enää taloudellisesti kannattavaa. (Riento, 2024.) Tällaisista tiloista luopuminen säästää myös luonnonvaroja ja energiaa. Kokemäen seurakunta aloittaa kiinteistöhuoltojärjestelmän kehittämisen vuoden 2024 aikana. Järjestelmän on määrä helpottaa ja lisätä energiankulutuksen seurantaa. (Taulukko 15.) Kiinteistöjen siivouksesta vastaavat Kokemäen seurakunnan siivooja ja vahtimestari. Heille järjestetään henkilöstön kehittämissuunnitelman mukaista koulutusta. (Lähdemäki-Hakuni, 2024.)

Taulukko 15. Kiinteistönhuollosta ja energiatehokkuudesta saatavilla olevat pisteet niihin liittyvien toimenpiteiden toteutuminen Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukainen pisteytys	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa	Mahdolliset maksimipisteet
Seurakunnan tilojen käyttöasteen nostaminen. - Käyttöasteen nosto 2–5 pistettä - Tilasta luopuminen, myyminen tai vuokraaminen, 1 piste/tila. Max. 5 p.	Kokemäen kirkkoherran pappila myyty ja seurakunnan tiloja vuokrataan ajoittain.	10
Toimiva kiinteistöhuoltojärjestelmä.	Tulossa 2024 aikana	5
Rakennusten energiatehokkuuden parantaminen ja energiankulutuksen seuranta ja selvitys. - Valaistuksen-, veden-, lämmityksen- ja sähkönkulutuksen seurantajärjestelmän laadinta 2–5 pistettä - Energiakatselmus 2–10 pistettä - Muut toimenpiteet 10 pistettä	Toimivan kiinteistöhuoltojärjestelmän mukana pystytään seuraamaan ja parantamaan	25
Kiertotalouden hyödyntäminen rakentamisessa. - 1–2 pistettä/toimenpide	Pyritään käyttämään	6
Ekologisuuden huomioiminen kiinteistön- ja puhtaanapitohoidossa. - 1 piste/toimenpide	Pyritään käyttämään ekologisia puhdistusaineita ja toimintatapoja	6
Kiinteistönhoidon ja puhtaanapidon koulutuksien järjestäminen työntekijöille. - 1 piste/koulutus	Koulutuksia järjestetään osana henkilöstön kehittämissuunnitelmaa.	5
Muut toimenpiteet 1–10 pistettä	-	10
Yhteensä (Taulukot 14 ja 15)		80

Kiinteistöt ja energiankulutus -aihealueesta on mahdollista saada yhteensä 80 pistettä. Kokemäen seurakunnalla on paljon potentiaalia kerryttää pisteitä uusiutuvan energialähteen, eli maalämpöjärjestelmän käyttöönotolla sekä kehittämällä kiinteistöjen energiatehokkuutta esimerkiksi suunnitelmienmukaisilla lämpötilojen perussäädöillä ja opastamalla kiinteistöjen käyttäjiä välttämään tarpeetonta energiankulutusta. Kokemäen seurakunta voi kerryttää pisteiden määrää myös lisäämällä kiertotaloustoimenpiteitä uudis- ja jälleenrakentamisessa sekä ekologisia toimenpiteitä ja tuotteita kiinteistönhuollossa. (Taulukko 14 ja 15.)

7.7 Hautausmaat ja viheralueet

Hautausmaiden ja viheralueiden hoitamiseen liittyy paljon tekijöitä ja toimia, jotka vaikuttavat ympäristöön. Kokemäen seurakunnalla on velvollisuus ylläpitää hautausmaita, ja puistomaisesti hoidettuina ne ovat usein myös osa paikkakuntansa viherverkkoa ja hiilinieluja. Siksi myös Kokemäen seurakunta ryhtyy kehittämään viheralueidensa asianmukaista huolenpitoa ottaen hoitotoimenpiteissä ympäristövastuut huomioon.

Kokemäen seurakunta lähtee kehittämään hautausmaiden hoitoon liittyvää viestintää jäsenilleen ja asiakkailleen sekä luomaan konkreettista suunnitelmaa hautausmaiden vastuulliselle hoidolle. Tärkeiksi asioiksi kulminoituu monivuotisten kasvien tuomat hyödyt hautausmaiden hoidon ekologisuudessa sekä viestinnän ymmärrettävyys ja selkeys. Hautausmaiden huolenpitoon laadittiin hoitosuunnitelma, joka valmistui Kokemäen seurakunnassa kevään 2024 aikana.

7.7.1 Hautausmaiden hoitosuunnitelma

Kokemäen seurakunnassa on hyvät lähtökohdat hautausmaiden ympäristöystävälliselle hoidolle. Hautausmaiden ja viheralueiden hoitoon liittyvät ohjeistukset ja suunnitelmat tarvitsivat kuitenkin lisädokumentointeja. Hautausmaan hoitosuunnitelma on tärkein osa ympäristödiplomiin vaadittavaa dokumentointia ja siksi sitä lähdettiin Kokemäen seurakunnassa toteuttamaan.

Kokemäen seurakunnan hautausmaan hoitosuunnitelman painopisteeksi asetettiin turvallisuus ja vastuullisuus kaikessa hautojen ja hautausmaiden ympäristön hoidon toimenpiteissä. Hautausmaiden kunnossapito perustuu moniin lakeihin, asetuksiin, sääntöihin ja ohjeisiin, joista ympäristönäkökulmasta katsottuna tärkeimmät ovat vesi-, jäte- ja ympäristönsuojelulaki sekä Kirkon ympäristödiplomi. Tavoitteena on kehittää yhdenvertaisen palvelun laatua ja hautausmaiden toimintaa kestävästä kehityksestä mukaisesti. (Kokemäen seurakunta, 2024, s. 2–3.)

Kokemäen seurakunnan hautausmaiden hoitotoihin kuuluu hautausmaiden puhtaanapito, jonka laatua tarkkaillaan säännöllisesti. Laatuvaatimuksissa käytetään soveltuvien osin Viherympäristöliitto ry:n viheralueiden kunnossapidon yleisiä laatuvaatimuksia. Kokemäen seurakunnalle tärkeää on asianmukainen jätteenpoisto ja vähentäminen, kastelutarpeen vähentäminen, pesuvesien ympäristöön kulkeutumisen estäminen, vieraslajien torjunta ja leviämisen esto ja niittoajankohdan siirtäminen elokuuhun pesimärauhan ylläpitämiseksi. Hautausmailla tehdään tarkastuksia puiden, laitteiden, järjestelmien ja rakenteisiin liittyen. Seurakunta noudattaa hautausmaiden inventoinnissa Museoviraston ohjeita. Kokemäen seurakunta on hankkinut myös akkukäyttöisiä pienkoneita, joiden on tarkoitus korvata polttomootorilliset pienkoneet sitä mukaan, kun kaluston käyttöikä tulee tiensä päähän. (Kokemäen seurakunta, 2024, s. 11–16.)

7.7.2 Hautausmaihin ja viheralueisiin liittyvät minimikriteerit ja pisteet

Taulukossa 16 on hautausmaihin ja viheralueisiin liittyvät minimikriteerit, johon kuuluu hautausmaiden hoitosuunnitelman lisäksi perennan hoitoon liittyvät toimet ja viestintä. Kokemäen seurakunta tekee tarvittavat toimet näiden minimikriteerien täyttämiseksi. Kokemäen seurakunta tulee lisäämään perennojen käyttöä ja hoitoa hautausmaillaan (Riento, 2024). Kokemäen seurakunnan tulisi viestiä vielä selkeämmin asiakkailleen päätöksestä korvata kesäkukat monivuotisiin perennoihin sekä selkeyttää perennanhoitoon liittyviä ympäristöhyötyjä ympäristödiplomin edellytysten mukaisesti (Taulukko 16).

Taulukko 16. Ympäristödiplomiin vaadittavat hautausmaihin ja viheralueisiin liittyvät minimikriteerit ja toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukaiset minimikriteerit	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa
Hoitosuunnitelma, jossa ylläpidon ympäristönäkökulmia.	Hoitosuunnitelma valmis ja ympäristönäkökulmia esillä
Perennan hoidon eduista kertominen, hoidon tarjoaminen ja kilpailukykyinen hinnoittelu.	Suunnitteilla Tarvitaan selkeää viestintää

Taulukosta 17 nähdään pisteitä, joita saa esimerkiksi hautausmaiden, viheralueiden, eläin- ja kasvilajien, kulttuuriarvojen ja muistomerkkien inventoin-

nista. Kokemäen seurakunta pitää huolta kulttuurihistoriallisista kohteista ja vaalii hautausmaiden virkistysarvoja. Kulttuurihistoriallisiin kohteisiin olisi hyvä lisätä vielä tarkoituksen mukaisia suojelumerkintöjä. Seurakunta aloittaa suunnittelemaan myös piha- ja puistoalueiden luontoarvoihin liittyvää inventointia, kuten kasvi- ja eläinlajien inventointia (Taulukko 17).

Taulukko 17. Hautausmaihin ja luontoon liittyvästä inventoinnista saatavilla olevat pisteet ja niihin liittyvien toimenpiteiden toteutuminen Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukainen pisteytys	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa	Mahdolliset maksimipisteet
Hautausmaiden, muistomerkkien ja viheralueiden kulttuurihistoriallinen inventointi ja tarvittaessa kohteiden ennallistaminen ja suojelu. - Inventointi 1–5 pistettä - Kohteiden ennallistaminen ja suojelu 1–3 pistettä.	On	5
Piha- ja puistoalueiden luontoarvojen inventointi. - Kasvi- ja eläinlajien inventointi 2 p. - Kulttuuri- ja perinnekasvien kasvatus 1 piste - Hyönteis- ja perhoskasvien kasvatus 1 piste - Vapaaehtoisesti suojellut kohteet 1 piste - Säännöllinen lintupönttöjen hoito 1 p. - Hyönteishotellit ja lahopuut 1 piste	Suunnitteilla	5

Hautausmaiden ja viheralueiden hoidossa tulee ottaa ympäristötekijät huomioon. Ympäristöä säästävät hoitomuodot oikeuttavat pisteisiin taulukon 18 mukaisesti. Leikattavia nurmialueita on Kokemäen seurakunnalla paljon. Niistä ei tarvitse luopua, mutta niitä voidaan vähentää esimerkiksi vaihtamalla sitä kuntaan, pensaisiin tai muokkaamalla niitä niityiksi. Viheralueiden hoidontarvetta Kokemäen seurakunta voi vähentää luonnonvaraisilla sekä kotimaisilla kasveilla. Kevyemmän hoidonalueita Kokemäen seurakunnalla on hautausmaalueilla ja Aittakarin leirikeskuksessa (Riento, 2024).

Taulukko 18. Hautausmaiden ja viheralueiden hoitamisesta saatavilla olevat pisteet niihin liittyvien toimenpiteiden toteutuminen Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukainen pisteytys	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa	Mahdolliset maksimipisteet
Kevyemmän hoidon alueiden perustaminen, 1–2 pistettä	On	2
Yksivuotisten kesäkukkien korvaaminen monivuotisilla kasveilla. - Korvaaminen perennoilla tai penssailla 1 piste - Kotimaisten, kestävien puuvartisten kasvien suosiminen 1 piste	Teon alla	2
Vieraslajien tunnistaminen ja torjunta. - Vieraslajien hävitystalkoot: 1 piste/tahtuma	Kyllä	3
Kemikaalihaittojen ehkäisy. - Myrkyttömien kasvinsuojeluaineiden ja menetelmien käyttö, 1 piste - Mekaaninen torjunta, esim. rikkaruohojen kitkeminen, 1 piste - Luonnonlannoitteet, 1 piste - Hidasvaikutteiset lannoitteet, 1 piste - Maa-analyysin mukainen lannoitus, 1 piste	Mekaanista torjuntaa tehdään ja hidasvaikutteista (Osmocote) lannoitetta käytetään.	5
Vedenkulutuksen pienentäminen. - 1 piste/toimenpide	Kyllä	3
Vähäpäästöisten työkoneiden hankinta: - 1 piste/toimenpide tai työkone	Akkukäyttöisiä koneita käytössä ja niiden määrää lisätään laitteiden vanhentuessa	3

Kokemäen seurakunta ehkäisee hautausmaiden hoidossa kemikaalihaittoja esimerkiksi mekaanisin keinoin ja haitattomampien lannoitteiden ja torjunta-aineiden käytöllä. Vedenkulutuksen vähentämiseksi Kokemäen seurakunta suunnittelee biohiilien käyttöä, joka sitoo kosteutta maanpinnalla pidemmäksi aikaa. Kasvit käyttävät biohiilellä sidottua kosteutta ja ravinteita hyödykseen, mikä johtaa kastelukertojen vähentymiseen. Alueiden hoitamiseksi suositellaan hankimaan ja käyttämään vähäpäästöisiä työkoneita, jonka vuoksi myös Kokemäen seurakunta on hankkinut akkukäyttöisiä työkoneita. (Riento, 2024.)

Taulukossa 19 on hautojen hoitoon ja hautauksen ekologisuustekijöitä, joista seurakunta voi kerryttää itselleen pisteitä. Kokemäen seurakunnalla ei ole omaa krematoriota. Tästä syystä tuhkauksen ekologisuudesta saatavia pisteitä on omalta osaltaan vaikea määrittää (Taulukko 19). Kokemäen seurakunnalla on kuitenkin muistolehto, johon tuhkat asetetaan maatuvisissa paperipusseissa. Kokemäen seurakunta ei esimerkiksi käytä tekokukkia tai syyskanervia hoidettavilla haudoillaan. Lasin sijasta käytetään kierrätysmuovista tehtyjä kukkamaljakoita, joiden kierrättäminen on erityisen tärkeää. Kokemäen seurakunta edistää hautakivien uusiokäyttöä käyttämällä menneiden sukupolvien muistokiviä hautausmailla uudelleen. Seurakunta suosii myös hautalyhtyjen käyttöä sankarihaudoilla. Hautauksessa käytettävät urnat ovat pääsääntöisesti ekologisempia urnia, esimerkiksi puu- ja saviurnia. Saviurnat eivät ole lasitettuja, jotta niiden maatuva ominaisuus säilyy. (Riento, 2024.)

Taulukko 19. Hautauksen ekologisuudesta saatavilla olevat pisteet ja niihin liittyvien toimenpiteiden toteutuminen Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukainen pisteytys	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa	Mahdolliset maksimipisteet
Tuhkauksen ekologisuuden edistäminen, 1–6 pistettä.	Muistolehto	6
Hautauksen ekologisista vaihtoehtoista viestiminen ja toteutus. - 1 piste/toimenpide	Pyritään parantamaan	3
Hautojen hoidon ekologisuuden viestintä ja toteutus. - 1 piste/toimenpide	Kehitteillä	3
Hautakivien uusiokäyttö 1–3 pistettä.	Kyllä	3
Hautausmaiden ympäristökasvatuksellisten arvojen hyödyntäminen. - 1 piste/toimenpide	Vähän. Pyritään lisäämään	3
Henkilöstön ympäristökoulutus ympäristöystävällisiin työskentelytapoihin. - 1 piste/koulutettu hlö.	Kausityöntekijöiden perehdytys	5
Muut toimenpiteet 1–5 pistettä	-	5
Yhteensä (Taulukot 17, 18 ja 19)		59

Kokemäen seurakunta on pyrkinyt somekanavillaan viestimään asiakkailleen uusista ohjeista ja toimintatavoista hautausmailla (Riento, 2024). Kokemäen

seurakunnalla on kuitenkin viestinnässään paljon kehitysmahdollisuuksia. Asiakkaille tulisi kertoa entistäkin enemmän hautausmaiden ja hautojen hoidon ekologisista toimintatavoista sekä hautauksen ekologisista vaihtoehtoista. Hautausmailla vierailee säännöllisesti esimerkiksi haudattujen omaisia. Heille ja muille seurakunnan asiakkaille on tärkeää kertoa miksi uudet ympäristöystävälliset toimintatavat ja hankinnat ovat tärkeitä, jotta jokainen ymmärtää ympäristövastuunsa myös hautausmaiden näkökulmasta.

Hautausmaat ja viheralueet -osiosta on mahdollista saada yhteensä 59 pistettä Kokemäen seurakunta saa varmasti hautausmaiden ja viheralueiden hoidon osalta pisteitä muistolehdon ekologisesta käytöstä ja hautakivien uusio-ikäytöstä. Helppoiten lisäpisteitä Kokemäen seurakunnalle kertyisi viestinnän kehittämisestä ja hautausmaiden ympäristökasvatuksellisten arvojen hyödyntämisestä. (Taulukko 19.)

7.8 Metsät ja luontoalueet

Kokemäen seurakunnalla on kokonaispinta-alaltaan noin 150 hehtaaria metsää. Seurakunta hoitaa metsiään yhteistyössä Satakunnan Metsänhoitoyhdistyksen kanssa noudattaen Kokemäen seurakunnalle tehtyä metsähoitosuunnitelmaa. (Kokemäen seurakunta, 2023, s. 60.) Kokemäen seurakunnan metsät ovat talousmetsiä, joiden hoidossa otetaan huomioon taloudellisia, ekologisia ja sosiaalisia kestävyyttä tukevia toimenpiteitä. Kokemäen seurakunta tavoittelee hyväkasvuista metsää ja nopeaa metsien uudistusta (Lahtinen, 2024).

Kokemäen seurakunnan metsät ovat hyväkuntoisia ja luovat merkittävän osan seurakunnan hiilinieluista. Nopea metsien uusiutumiskyky tulee tulevaisuudessa kasvattamaan seurakunnan metsien puuston määrää. Puuston määrän kasvu lisää hiilinieluja, joilla on suuri merkitys ilmastonmuutoksen hillinnässä.

7.8.1 Metsäsuunnitelma

Kokemäen seurakunnan metsäsuunnitelma on Metsähoitoyhdistyksen laatima, jonka kirkkovaltuusto on hyväksynyt. Metsäsuunnitelman omistaa Kokemäen seurakunta ja siihen lisätyt tiedot sekä suunnitelmat koskevat vain Kokemäen seurakunnan omistamia metsiä. Seurakunta toimii ja hoitaa metsiään metsäsuunnitelman mukaisesti, jossa on otettu metsiin liittyvä lainsäädäntö huomioon. Metsäsuunnitelma on päivitetty vuonna 2022 ja on voimassa 10 vuotta, eli vuoteen 2032 asti. (Kokemäen seurakunta, 2023, s. 60.)

Metsäsuunnitelma kertoo, miten metsiä tulee hoitaa ja kasvattaa Kokemäen seurakunnan metsiin sopivalla tavalla. Kokemäen seurakunnan metsien hoito koostuu hakkuista ja kasvatuksesta. Metsänhoitotyön menetelmät seurakunnassa määräytyvät metsän sijainnin, tiheyden, maaperän rehevyyden ja tavoiteltavan puulajin perusteella. Kokemäen seurakunnan metsäsuunnitelma sisältää myös puuston kehitysennusteen, jonka mukaan puuston määrä on kasvussa. Kokemäen seurakunnan nykypuusto on 123 m³/ha, kun sen uskotaan olevan vuonna 2032 noin 151 m³/ha ja vuonna 2042 noin 219 m³/ha. (Metsähoitoyhdistys, 2022.)

7.8.2 Metsien sertifiointi

Kokemäen seurakunnan metsät ovat PEFC-sertifioituja. PEFC-metsäsertifiointi auttaa Kokemäen seurakuntaa huomioimaan metsänhoidossa luonnon monimuotoisuuden edistämisen, vesien suojelun ja energiapuun kestävän korjuun. Jotta metsäsertifiointiin asetetut vaatimukset toteutuvat, Kokemäen seurakunta seuraa metsien hoidossaan metsälakia ja luonnonsuojelulakia. (Liite 4.)

Kokemäen seurakunta on valinnut metsilleen PEFC-sertifioinnin, sillä se tunnustetaan myös kansainvälisellä tasolla. PEFC-sertifikaatin avulla pystytään luotettavasti osoittamaan puutuotteiden alkuperän. Siksi myös Kokemäen seurakunta on säilyttänyt todistuksen metsäsertifiointiin osallistumisesta, sillä PEFC-metsäsertifiointi todistaa, että metsiä hoidetaan kestävästi. (Liite 4.)

7.8.3 Luontokohteiden suojelu

Kokemäen seurakunnan luontokohteet rajoittuvat puistoihin, järvien ranta-alueisiin ja metsiin. Kokemäen seurakunnalla ei ole varsinaisesti ilmoitettuja vapaaehtoisesti suojeltuja kohteita, kuten puuryhmiä, siirtolohkareita tai muita luonnonmuistomerkkejä ja -muodostumia. Kokemäen seurakunta on pitkään käyttänyt metsiään talousmetsänä, joten erityissuojeltavia kohteita ei ole juuri muodostunut. Seurakunnan metsät ovat iältään melko nuoria ja vanhemmat koskemattomat metsät ovat aikaisemmin myytyjä. (Lahtinen, 2024.)

Kokemäen seurakunnan luontokohteiden hoidossa on kuitenkin viitteitä niiden omatoimisesta suojelemisesta ja monimuotisuuden turvaamisesta noudattamalla PEFC-standardin vaatimuksia ja metsiin liittyvää lainsäädäntöä. Käytännössä tämä tapahtuu Kokemäen seurakunnassa siten, että seurakunta siirtää hakkuut pesimäkauden ulkopuolelle ja kirjaa asian metsäsuunnitelman mukaisesti. Joitakin seurakunnan omistamia metsiä säilytetään myös hakkuiden yhteydessä. Tällaisia metsäosuuksia ovat esimerkiksi järvien rantametsät sekä metsät puronvarsilla ja mäkialueilla. Kyseiset metsät omaavat erityisiä luonto- ja virkistysarvoja, joita halutaan Kokemäen seurakunnassa säilyttää. Mikäli vanhaa puustoa löytyy tai muodostuu, jätetään ne hakkuiden ulkopuolelle. (Lahtinen, 2024.) Kokemäen seurakunta pyrkii myös suojelemaan Kooman-kankaan pohjavesialueita, jossa torjunta-aineita jätetään käyttämättä (Riento, 2024).

7.8.4 Metsien ja luontoalueiden minimikriteerit ja pisteet

Kirkon ympäristödiplomissa edellytetään voimassa olevaa metsäsuunnitelmaa ja että seurakunnan metsät on sertifioitu. Kokemäen seurakunnalla on ajantasainen metsäsuunnitelma sekä seurakunnan metsät ovat sertifioituja, täyttäen tämän aihealueen diplomiin vaadittavat kriteerit. (Taulukko 20.)

Taulukko 20. Ympäristödiplomiin vaadittavat, seurakunnan metsiin liittyvät, minimikriteerit ja toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukaiset minimikriteerit	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa
Voimassa oleva metsäsuunnitelma, jonka tiedot ovat viety Basis-järjestelmään	Kyllä
Seurakunnan metsien sertifiointi	Metsät sertifioitu, (PEFC)

Kokemäen seurakunta ei ole osallistunut METSO-ohjelman piiriin eikä seurakunnalla ole virallisia luonnonsuojelukohteita. Kokemäen seurakunta voi kerryttää kuitenkin osan taulukon 21 mukaisia pisteitä nykyisillä hyvillä metsähoitokäytännöillään, jossa metsiä hoidetaan niin, että niiden elinvoimaisuus ja uusiutumiskyky säilyy sekä pidetään huolta pesimärauhasta ja vesistöjen puhtaudesta. Kokemäen seurakunta suosii myös koivuja ja sekametsiä. (Lahtinen, 2024.) Kokemäen seurakunnalla on myös potentiaalia kerryttää pisteitä lisäämällä metsien ja lajien monimuotoisuustavoitteita sekä toimia viheralueiden virkistyskäytön mahdollistamiseksi (Taulukko 21).

Taulukko 21. Luontokohteiden suojelusta saatavilla olevat pisteet niihin liittyvien toimenpiteiden toteutuminen Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukainen pisteytys	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa	Mahdolliset maksimipisteet
Metsien ja METSO-kohteiden kartoitus. - METSO-kartoitus, 2 p. - METSO-ohjelmaan 0–10 ha, 2 p. - METSO-ohjelmaan yli 10 ha, 5 p.	Ei toteutettu	7
Seurakunta suojelee luonnonkohteita vapaaehtoisesti - Laajuuden mukaan 1–10 pistettä	Ei varsinaisia kohteita.	10
Hakkuut pidetään pesimäkauden ulkopuolella ja asian kirjaaminen.	Toteutuu	2
Metsän kestävyyttä ja monimuotoisuutta lisäävät toimenpiteet sekä niistä viestiminen. - 1–2 pistettä/menetelmä, Max. 10 p. - Eri-ikäisrakenteinen metsänhoito (jatkuva metsänhoito), 1–10 pistettä - Metsäsuunnitelmassa monimuotisuustavoitteet sekä metsähoidon perustana toimii WWF:n hoitotahto tai metsänhoito-opas, 2 pistettä	Metsänhoito ja hakkuut	20
Lajien monimuotoisuuden vaaliminen ja viestintä, 2 pistettä/toimenpide/alue.	Ranta-alueilla (Harjavallan pitkäjärvi ja Lievijärvi)	6
Toimet seurakunnan viheralueiden virkistyskäytön mahdollistamiseksi. - Laajuuden mukaan 1–2 pistettä	-	15

Soiden ja vesistöjen kunnostustarpeita ei Kokemäen seurakunnalla juuri ole. Myös metsät ovat hyväkuntoisia ja ojitettuja. Kokemäen seurakunta ei omista suuria määriä peltoalueita, joiden lannoittamisesta muodostuisi uhkaa lähialueiden vesistöihin. Seurakunnan peltoja ei käytetä viljelyyn, joten peltojen lannoitus ei ole edes tarpeellista. Kokemäen seurakunta vuokraa peltoalueitaan. Kokemäen seurakunta ei ole myöskään tehnyt suuria toimenpiteitä hiilivarastojen ja -nielujen tilan seurantaan ja laskentaan. (Lahtinen, 2024.) Kokemäen seurakunnan hiilinieluista parhaimpia alueita ovat kuitenkin hyvässä kasvussa olevat metsät. Luontoalueiden kunnostamisen ja hiilinielujen määrittämisen toteutumista Kokemäen seurakunnassa sekä aihealueen pisteytystä kuvaa taulukko 22.

Taulukko 22. Luontoalueiden kunnostamisesta ja hiilinielujen määrittämisestä saatavilla olevat pisteet niihin liittyvien toimenpiteiden toteutuminen Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukainen pisteytys	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa	Mahdolliset maksimipisteet
Metsien ja soiden kunnostus sekä ennallistamis- toimenpiteet. - 1–2 pistettä/toimenpide	Ei selkeää ennallistamiskohdetta.	5
Seurakunnan lähialueiden vesistöjen kunnon parantaminen. - 1–2 pistettä/toimenpide	-	5
Seurakunnan alueiden hiilivarastojen ja hiilinielujen laskeminen sekä seuranta. - Metsien tilan seuraaminen hiilivarastoina ja -nieluina, 2–5 pistettä - Hiilinielujen ja -varastojen laskennallinen kasvu, 2–10 pistettä	Ei laskelmia eikä seuranta. Toimenpidemahdollisuuksia mietitty.	15
Hiiltä sitovat toimenpiteet viljelyssä. - 1 piste/toimenpide	-	3
Metsistä vastaavien henkilöiden koulutus. - 1 piste/ koulutus	Metsävastaavilla	5
Muut toimenpiteet	-	5
Yhteensä (Taulukot 21 ja 22)		98

Metsät ja luontoalueet -osiosta on mahdollista saada yhteensä 98 pistettä (Taulukko 22). Pisteiden saantia Kokemäen seurakunta pystyy parantamaan luomalla hiilinieluihin liittyvää seuranta- ja laskentaa. Laskelmia voidaan esimerkiksi tehdä ilmakuvien ja puustomäärän perusteella. Puustomäärän kasvun mukana hiilinielut ja -varastot käytännössä kasvavat myös laskennallisesti. Hiilinieluja laskettaessa on kuitenkin hyvä ottaa huomioon mahdolliset hiilen lähteet, joilla on nieluihin kumoava vaikutus. Hiilen lähteitä ovat esimerkiksi rehevöityneet järvet sekä avohakkuut, jossa orgaaninen aines hajoaa ja vapauttaa hakkuutähteisiin ja maahan sitoutunutta hiiltä (Kirkkohallitus, 2021, s. 158). Kokemäen seurakunnanmetsistä vastaavilla luottamushenkilöillä on metsäalan osaamista, jota hyödynnetään tarvittaessa (Lahtinen, 2024).

7.9 Liikenne

Liikenteestä koituvat päästöt ovat kiinteistöjen päästöjen jälkeen suurin päästölähde Kokemäen seurakunnassa. Seurakunnan työntekijöiden pitkät työmatkat ja pitkät siirtymät eri työpisteisiin lisäävät liikenteen päästöjä. Työtehtävien tekeminen Kokemäen seurakunnassa olisi kuitenkin vaikeaa ilman henkilöautoa ja siksi on tärkeää, että liikenteen päästöjä vähennettäisiin seurakunnan toimintaan sopivilla tavoilla.

Jokainen seurakunnan työntekijä voi myös itse toimillaan vaikuttaa liikenteen päästöjen vähentämiseen esimerkiksi kiinnittämällä huomiota taloudelliseen ajotapaan ja harkitsemalla kävelyä tai pyöräilyä työmatkansa taittamiseen, mikäli henkilöllä itsellään ei ole siihen estettä. Tämä aihealue käsittelee, miten Kokemäen seurakunta vähentää liikenteen päästöjä ja mitä asioita pystytään vaikeuksista huolimatta kehittämään, jotta liikenteen päästöt vähenevät.

7.9.1 Liikenteen päästövähennystoimet

Kokemäen seurakunta pyrkii vähentämään liikenteestä aiheutuvia päästöjä yksinkertaisilla ratkaisuilla. Kun työtehtävät tarvitsevat henkilöauton käyttöä, Kokemäen seurakunnan työntekijät keskustelevat yhdessä siitä, keitä kyseiseen työtehtävään tarvitaan ja miten kimppekyytejä voidaan järjestää niin, että kaikki mahtuvat samaan kyytiin. Keskusteluista huolimatta työtehtäviin on monesti saavuttu yksittäin eri ajoneuvolla. (Riento, 2024.) Tästä syystä Kokemäen seurakunnan tulisi kiinnittää useammin huomiota kimppekyytien järjestämisiin. Hyvänä logistiikkaratkaisuna Kokemäen seurakunta säilyttää ja huoltaa työkoneita siellä missä niitä tarvitaan eniten (Riento, 2024). Tällä on muun muassa kuljetuspäästöjä vähentävä vaikutus. Materiaalin kuljettamisessa ja kimppekyydeissä kannattaa valita vähäpäästöisin ja logistisesti työtehtävään sopivin ajoneuvo.

Kokemäen seurakunnassa pyritään vähentämään ajoneuvoilla liikkumista järjestämällä kokouksia osittain etänä. Kokemäen seurakunnan työntekijät kiinnittävät yhä enemmän huomiota myös vaihtoehtoihin ajoneuvojen energia-

lähteisiin ja vähäpäästöisyyteen. Esimerkiksi osa seurakunnan työntekijöistä ovat valinneet itselleen käytettäväksi hybridauton, jotka toimivat vain osittain fossiilisella polttoaineella. Kokemäen seurakunta on käynyt myös keskustelua Kokemäen sähkön kanssa latauspisteiden asettamisesta seurakuntakeskuksen parkkipaikalle. (Riento, 2024.)

Sähköautojen latausmahdollisuuden tarjoaminen seurakuntakeskuksen parkkipaikalla toisi monenlaisia hyötyjä myös Kokemäen seurakunnalle itselleen. Se osoittaa sitoutumista ympäristöystävällisyyteen ja tarjoaa kätevän palvelun tapahtumiin osallistuville sähköauton omistajille. Lisäksi se rakentaa positiivista mainetta kannustamalla seurakunnan työntekijöitä ja asiakkaita harkitsemaan ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja autoilussaan sekä rohkaisemalla esimerkiksi muita seurakuntia tarjoamaan vastaavia palveluita omilla parkkipaikoillaan.

7.9.2 Liikenteen minimikriteerit ja pisteet.

Liikenteen osalta ympäristödiplomin saamiseen vaaditaan voimassa olevaa matkustussääntöä. Kokemäen seurakunnan matkustussääntö on monien vuosien takainen ja tarvitsee pikaista päivitystä. (Taulukko 23.) Kokemäen seurakunnan tulisi matkustussääntöä laatiessaan ottaa huomioon ympäristöasioiden nykytasoon liittyviä asioita, kuten esimerkiksi käytettävien ajoneuvojen ympäristöominaisuuksia ja -vaikutuksia sekä taloudelliseen ajotapaan liittyviä asioita. Vaikka kaikkia toimia liikenteen päästöjen vähentämiseksi ei Kokemäen seurakunnassa pystyttäisi toteuttamaan, matkustussääntöön olisi siitä huolimatta hyvä tuoda esille asioita, joita Kokemäen seurakunnassa on mahdollista lähteä kehittämään.

Taulukko 23. Ympäristödiplomiin vaadittava liikenteen minimikriteeri ja sen toteutuminen Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukainen minimikriteeri	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa
Henkilöstön matkustamiskäytäntö ohjeen tai matkustussäännön laatiminen	Tarvitsee päivitystä.

Liikenteen päästövähennystoimista saatavia pisteitä sekä toimien toteutumista Kokemäen seurakunnassa kuvaa taulukko 24. Kevyen- ja julkisen liikenteen käytön edistäminen on Kokemäen seurakunnassa hankalaa, mikä tulee vähentämään seurakunnan ansaitsemaa kokonaispistemäärää, sillä suurin osa työntekijöistä asuvat kymmenien kilometrien päässä työpaikastaan. Tämän lisäksi Kokemäellä ei ole julkista liikennettä, jota seurakunnan työntekijät voisivat työmatkoillaan hyödyntää. Kokemäen seurakunta ei myöskään järjestä taloudelliseen ajotapaan liittyvää koulutusta tai osallistu kestävän työmatkaliikkumisen kampanjoihin. (Riento, 2024.) Tällaisia kampanjoita olisivat esimerkiksi liikkumisen teemaviikko ja pyöräilyviikko (Kirkkohallitus, 2021, s. 173). Kokemäen seurakunta voi järjestää myös omia, teemaviikkojen kaltaisia, tempauksia, joilla kerryttää pisteitä.

Taulukko 24. Liikenteestä saatavilla olevat pisteet niihin liittyvien toimenpiteiden toteutuminen Kokemäen seurakunnassa.

Kirkkohallituksen mukainen pisteytys	Toteutumisen tila Kokemäen seurakunnassa	Mahdolliset maksimipisteet
Toimenpiteet matkustus ja kuljetustarpeiden vähentämiseksi. - 1 piste/toimenpide/tapahtuma	Kimppakyytejä ja etäkokouksia tullaan lisäämään	5
Kevyen liikenteen käytön edistäminen. - 1 piste/toimenpide	Pitkät välimatkat ja siksi vaikea toteuttaa	5
Julkisen liikenteen käytön edistäminen. - 1 piste/toimenpide	Kokemäellä ei juuri julkista liikennettä.	5
Sähköautojen latauspisteitä järjestetään seurakunnan kiinteistöille ja/tai ekologisempien energialähteiden hyödyntäminen ajoneuvoissaan. - 1 piste/toimenpide	Sähköautojen latauspisteitä suunnitellaan seurakuntakeskuksen parkkipaikalle. 15 % työntekijöistä käyttää hybridi-autoa	5
Kestävän työmatkaliikkumisen kampanjoihin osallistuminen, 1–2 pistettä.	Ei osallistumisia	2
Taloudellisen ajotavan koulutus, 1–2 pistettä.	Ei	2
Muut liikenteeseen liittyvät ympäristötoimenpiteet, 1–10 pistettä laajuuden mukaan.	-	10
Yhteensä		34

Liikenteeseen liittyvistä toimenpiteistä on mahdollista saada yhteensä 34 pistettä (Taulukko 24). Parhaiten Kokemäen seurakunta kerryttää pisteitä lisäämällä kimppakyytejä. Lisäksi tempauksien järjestäminen, kampanjoihin osallistuminen ja sähköautojen latauspisteiden asentaminen seurakuntakeskuksen parkkipaikalle toisi seurakunnalle hyvän määrän pisteitä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Ympäristökäsikirjan laatiminen auttaa tunnistamaan ne toimet, jotka vähentävät hiilidioksidipäästöjä ja edistävät ilmastonmuutoksen hillintää. Seurakunnan toimintaan liittyvällä tutkimuksella selvitetään, miten seurakunnan toimintaa tulisi tulevaisuudessa kehittää. Seurakunnan toimintaa tarkasteltaessa saadaan myös selville, mitä kehitystoimenpiteitä olisi mahdollista toteuttaa heti, mikä nopeuttaa toiminnan kehittämistä seurakunnan sisällä. Ympäristökäsikirja edistää tavoitteiden saavuttamista ja sen mukana oleva tutkimustyö tarjoavat käytännön ohjeita ja strategioita ympäristön suojelemiseen, resurssien hallintaan ja ilmastonmuutoksen hillintään.

Kehityshavainnot johtivat Kokemäen seurakunnassa välittömiin toimintamuutoksiin. Toimintamuutoksia olivat sisätilojen lajitteluastioiden ja lajitteluun liittyvien ohjeistuksien lisääminen sekä suunnitelmien, kuten ympäristökasvatussuunnitelman ja hautausmaanhoitosuunnitelman laatiminen. Kirkon ympäristödiplomin käyttöönottamisella kehitetään siis ratkaisevasti seurakuntien ympäristötoimintaa ja siksi on merkittävää tehdä tutkimusta aiheesta ja luoda ympäristökäsikirja. Kokemäen seurakunnan ympäristökäsikirjaa voivat myös muut seurakunnat hyödyntää oman ympäristökäsikirjan laatimisen ideointiin tai oman toimintansa kehittämiseen tämän opinnäytetyön pohjalta.

8.1 Tutkimushavainnot

Kokemäen seurakunta noudattaa toiminnassaan useita lakeja ja ohjeistuksia, joista toiminnan kannalta tärkeimpiä ovat kirkkolaki, kirkkojärjestys ja laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista. Tähän asti Kokemäen seurakunta on ottanut ympäristöasiat huomioon metsä-, jäte- ympäristönsuojelu- ja vesilain sekä kunnallisen jätehuoltomääräyksen mukaisesti. Kokemäen seurakunta ei kuitenkaan ole toiminnassaan vielä hiilineutraali. Hiilineutraalius vaatii monien ympäristökäsikirjassa käsiteltävien kehittävien suositusten noudattamista ja käyttöönottamista osaksi toimintaa. Kokemäen seurakunnan tulisi

tehostaa oma-aloitteellisuutta ympäristöystävällisen toiminnan aktiivisessa kehittämisessä, jolla on merkittävä rooli ympäristötavoitteiden toteutumisessa.

Kokemäen seurakunnan merkittävimmät päästölähteet tulevat hankinnoista, energiankulutuksesta ja liikenteestä. Siten tärkeimpinä kehityskohteina esiin voidaan nostaa ympäristöä säästävän ja kustannustehokkaan hankinnan ja energiankulutuksen. Kokemäen seurakunnalle olisi hyödyllistä laatia työntekijöilleen hankintaohjeita, esimerkiksi ympäristömerkittyjen tuotteiden hankintaan. Kokemäen seurakunnan toiminnasta koituvia päästöjä voidaan myös kompensoida päästökompensaatiolla. Kokemäen seurakunnalle hyödyllisiä suunnitelmia olisivat hiilineutraaliussuunnitelma ja viestintäsuunnitelma.

Kokemäen seurakunnan kiinteistöjen energiankulutusta tarkasteltaessa havaittiin, että sähkönkulutus on korkea, sillä kiinteistöt ovat käytössä ympäri vuoden ja tarvitsevat sähköenergiaa muun muassa valaistukseen ja lämmitykseen. Seurakunnan kiinteistöjen lämmityksessä käytetään ilmalämpöpumpuja ja sähköpattereita, jotka nostavat sähkönkulutusta. Kouvatsan kirkon öljylämmityksestä on luovuttava sen taloudellisen ja ympäristöllisen kuormituksen vuoksi. Öljylämmityksen korvaamiseen Kokemäen seurakunta on suunnitellut maalämpöjärjestelmää. Öljylämmityksen vaihtaminen toiseen lämmitysjärjestelmään Kouvatsan kirkossa tulee olemaan iso investointiprosessi. Haasteena on suuren investointihinnan vaikutukset seurakunnan talouteen. Kokemäen seurakunta voi tarvittaessa joutua tekemään tarvittavia säästötoimenpiteitä, jolla saattaa olla vaikutusta muun muassa kausityöntekijöiden määrään.

Kokemäen seurakunnan toimintatutkimuksessa esiintyi myös muita kehityshaasteita. Erityisen hankalaa oli ruoan ja keittiötoimenpiteiden toteutumisen määrittäminen, sillä seurakunnassa ei ole omaa keittiötoimintaa. Ruoan kulutukseen ja vastuulliseen hankintaan on vaikea puuttua, sillä ne perustuvat työntekijöiden omiin tottumuksiin. Parhaiten ruoan kulutukseen ja hankintaan liittyviin vaikutuksiin voidaan puuttua niin, että jokainen suosii ruokahankintoja tehdessään vastuullisuusmerkittyjä tuotteita. Kokemäen seurakunta voisi esimerkiksi sisällyttää ohjeistuksia ruoan vastuullisille hankinnoille vastuullisiin hankintaohjeisiin, kun sitä lähdetään kehittämään. Lisäksi Kokemäen seura-

kunnassa oli haasteena suunnitella liikenteeseen liittyviä kehitystoimenpiteitä, sillä seurakunnan eri kiinteistöihin on pitkät välimatkat. Siten henkilöautojen käyttö työtehtävien suorittamiseksi on välttämätöntä. Kokemäen kaupungilla ei ole myöskään julkisen liikenteen palveluja, joita seurakunnan työntekijät pystyisivät hyödyntämään. Kyseiset haasteet nostavat liikenteestä koituvia päästöjä. Liikenteen päästöjä vähennetään Kokemäen seurakunnassa logistisin ratkaisuin, joihin kuuluvat työkoneiden säilytys ja huolto kiinteistöissä, joissa niitä tarvitaan eniten. Seurakunta vähentää päästöjään myös valitsemalla materiaalien kuljettamiseen logistisesti sopivimman ajoneuvon ja lisäämällä kimpakyytejä.

Osa Kirkon ympäristödiplomiin vaadittavista minimikriteereistä eivät vielä toteudu Kokemäen seurakunnassa kunnolla. Ympäristöteemojen käyttöä tulisi lisätä hartaustilaisuuksiin, osa seurakunnan tarjoamasta kahvista ja teestä eivät ole pysyvästi Reilun kaupan tuotteita ja matkustussääntöä tulisi päivittää nykyajan standardeihin sopivaksi. Lisäksi seurakunnan aikomukset nimetä jäte- ja energiavastaavat tulisi virallistaa. Kesäkukkien käytön ja hoidon korvaaminen perennoihin ja siihen liittyvä selkeä asiakasviestintä on vielä suunnitteluvaiheessa.

Viestintään liittyvien minimikriteerien täyttyminen on osittain heikkoa myös muissa aihealueissa, jolla on ollut vaikutusta muun muassa lajittelupisteillä esiintyviin lajitteluvirheisiin. Viestintää voidaan laajentaa sosiaalisen median kanaviin ja kohdistaa niin seurakunnan asiakkaille kuin työntekijöillekin. Viestintää voidaan Kokemäen seurakunnassa parantaa laatimalla viestintäsuunnitelma, johon kannattaa sisällyttää muun muassa tavoitteet, viestintätyylit ja kohderyhmät. Someviestintää voidaan laajentaa käyttämällä useita sosiaalisen median kanavia. Laajempaa yleisöä tavoiteltaessa, sopivia kanavia olisivat esimerkiksi Facebook, Instagram, YouTube ja Twitter. Tämänhetkiseen trendiin sopivia ovat myös TikTok ja Snapchat.

Someviestinnässä kannattaa pitää mielessä sisällön säännöllinen julkaiseminen. Julkaisut voivat olla esimerkiksi lyhyet videot, uutiset, toimintaohjeistukset tai ilmoitukset jostakin tulevasta tapahtumasta. Myös työntekijöiden välinen

vuorovaikutus on viestintää, jonka kehittäminen parantaa muun muassa logististen ratkaisujen, kuten kimppakyytien toteutumista. Henkilökunnan keskinäistä viestintää voidaan parantaa yhteisin tapaamisoin, jotka vahvistavat tiimihenkeä, sekä esimerkiksi säännöllisten tiimikokousten avulla. Viestinnän toteutumista ja toimivuutta voidaan kartoittaa palautekyselyiden avulla, joissa olisi mahdollista myös esittää kysymyksiä ja parannusehdotuksia.

Kokemäen seurakunnan toiminnasta löytyi ympäristönäkökulmasta katsottuna myös paljon hyvää. Suurin kehitys on näkyvissä lajitteluun liittyvissä toimenpiteissä, jossa keräyspisteitä löytyy monipuolisesti eri kiinteistöistä sekä sisältä että ulkoa. Kokemäen seurakunnassa otetaan hyvin huomioon lasten ja nuorten ympäristökasvatus. Verkostoyhteistyötä tehdään monipuolisesti koulujen, kaupungin ja lähellä olevien järjestöjen kanssa. Hankintatarpeita vähennetään yksinkertaisilla, mutta tehokkailla kiertotalousratkaisuilla, kuten laitteiden peruskorjauksilla ja yhteiskäytöllä. Energiankulutusta vähennetään tilojen yhteiskäytöllä, vuokrauksilla sekä innovatiivisilla LED-valaistusratkaisuilla. Hautausmaita ja viheralueita hoidetaan vastuullisesti toteutetun hoitosuunnitelman mukaisesti. Seurakunnan omistamilla metsillä on hiiltä sitova vaikutus ja toimivat myös seurakunnan toiminnan päästöjä kompensoivana tekijänä.

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön tekstin eettiset lähtökohdat on huomioitu asianmukaisilla lähdeviittauksilla. Plagioinnin estämiseksi lähteitä on käytetty omien näkökulmien sekä tulkintojen tukena. Lähdeviittaukset ovat tehty Satakunnan ammattikorkeakoulun lähdeviittausohjeiden mukaisesti. Tämän opinnäytetyön tutkimustyön aikana on toimittu rehellisesti ja huolellisesti. Tulokset ovat esitetty tarkasti ja ilmaistu toimeksiantajan hyväksymällä tavalla. Tämä opinnäytetyö on tarkastettu toimeksiantajan kanssa ja vaadittavia korjauksia on tehty heti niiden ilmetessä.

Lähteiden luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat lähteiden ajankohtaisuus sekä julkaisuaika ja -paikka. Lähteinä on hyödynnetty Finlex-sivuston lakeja,

tutkimuslaitosten hallintojen, yritysten ja luonnonsuojeluyhdistyksien kotisivuja, joita voidaan pitää luotettavina, sillä ne perustuvat tieteellisiin tutkimuksiin ja asiantuntijoiden arvioihin. Luotettavuutta varmistettiin tarkistamalla, että lähteen tiedot ovat löydettävissä ja yhdenmukaiset muiden lähteiden kanssa. Lisäksi Kokemäen seurakunnan antamat kirjalliset suunnitelmat ja kulutustiedot ovat luotettavia. Haastattelujen luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat haastateltavien mielipiteet ja ammattitaito. Haastatteluista saadun tiedon luotettavuutta on varmistettu valitsemalla haastateltavat Kirkon ympäristödiplomin aihealueiden mukaan niin, että haastateltavalla on riittävä tietotaito ja kokemus aiheeseen liittyen.

8.3 Reflektointi

Opinnäytetyöprosessin aikana opin kirkon ja seurakunnan toiminnasta ympäristönäkökulmasta katsottuna sekä toimintaan liittyvistä ympäristövaikutuksista. Opinnäytetyöprosessi kehitti vuorovaikutustaitoja sekä raportoinnin jäsentelytaitoja. Kehityin myös lähdekriittisyydessä ja lähteiden käytössä, kuten useiden eri lähteiden vertailussa, jotta saan mahdollisimman kattavan ja tasapuolisen kuvan aiheesta. Lähteiden välisessä vertailussa käytin valintakriteerinä yleisesti tunnettujen yritysten ja viranomaisten kotisivuja. Kiinnitin huomiota myös lähteiden esitystapaan, jossa valikoitui selkeästi jäsennelty ja kirjoitusvirheetön lähde. Kirkon ympäristödiplomissa käsitellään monia eri osa-alueita, mikä toi haasteita laajan aiheen selkeään rajaamiseen. Tutkimustekstin tuottaminen vaati vahvaa referointikykyä.

Tutkimuksen ajankohtaisuus ja aiheen mielenkiintoisuus oli motivoivaa. Opinnäytetyöprosessi tuki ammatillista kehittymistä ympäristötekniikan ja ympäristösuunnittelun näkökulmasta. Yhteistyö oli sujuvaa ja tutkimuksen tuomat ehdotukset toiminnan kehittämiseksi otettiin Kokemäen seurakunnassa positiivisesti vastaan. Kokemäen seurakunnalla on hyvät lähtökohdat Kirkon ympäristödiplomin saamiselle. Kirkon ympäristödiplomi tulee auttamaan Kokemäen seurakuntaa jatkamaan ympäristötyön kehittämistä jatkuvan parantamisen periaatteella.

LÄHTEET

Ecobio. (n.d.). Päästökauppa. Haettu 7.4.2024 osoitteesta <https://ecobio.fi/paastokauppa/>

Euroopan komissio. (n.d.). Ilmastonmuutoksen seuraukset. Haettu 19.1.2024 osoitteesta https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_fi

George, T. (12.1.2024). What Is Action Research? | Definition & Examples. Scribbr. Haettu 7.5.2024 osoitteesta <https://www.scribbr.com/methodology/action-research/>

Ilmatieteen laitos. (2024). Vuositilastot. Haettu 19.3.2024 osoitteesta <https://www.ilmatieteenlaitos.fi/vuositilastot>

Ilmatieteen laitos. (n.d.). Kasvihuoneilmiö ja ilmakehän koostumus. Ilmasto-opas.fi. Haettu 25.3.2024 osoitteesta <https://www.climateguide.fi/artikkelit/kasvihuoneilmio-ja-ilmakehan-koostumus>

IVT Turku. (n.d.). Paljonko voin säästää vaihtamalla maalämpöön. Haettu 17.3.2024 osoitteesta <https://ivtturku.fi/kuinka-paljon-maalampo-saastaa/>

Juhila, Kirsi. (2021). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 8.5.2024 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>

Karppinen, R. (2.9.2021). Näin määrität kestävä kehityksen tavoitteet osaksi strategiaa – hyödynnä sparraajia. Tofuture. <https://tofuture.fi/kestavan-kehityksen-tavoitteet-strategiaan>

Kelo, M. & Koski, P. (30.9.2019). Toimintatutkimus menetelmänä. Metropolia. <https://blogit.metropolia.fi/masterminds/2019/09/30/toimintatutkimus-menetelmana/>

Kirkkohallitus. (2021). Kirkon ympäristödiplomin käsikirja: Neljäs uudistettu laitos. Kirkon julkaisut. <https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/4290/viewmode=infoview>

Kirkkohallitus. (n.d.-a). Hiilineutraali kirkko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Haettu 21.1.2024 osoitteesta <https://evl.fi/plus/yhteiskunta-ja-kirkko/kestava-kehitys/hiilineutraali-kirkko/>

Kirkkohallitus. (n.d.-b). Katselmustaulukko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Haettu 15.1.2024 osoitteesta <https://evl.fi/ymparistodiplomi/katselmustaulukko>

Kirkkohallitus. (n.d.-c). Viestintä ja vuosikello. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Haettu 7.2.2024 osoitteesta <https://evl.fi/ymparistodiplomi/ymparistokasikirja/ymparistokasvatus/viestinta-ja-vuosikello>

Kirkkojärjestys 657/2023. Haettu 1.3.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2023/20230657#L6P2>

Kirkkolaki 652/2023. Haettu 23.2.2024 osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230652#Pidm46651395613184>

Kokemäen seurakunta. (2023). Talousarvio 2024: Toiminta- ja taloussuunnitelma 2024–2026. [Julkaisematon].

Kokemäen seurakunta. (2024). Kokemäen seurakunnan hautausmaiden hoitosuunnitelma 2024–2033. [Julkaisematon].

Kolumäki, S. (24.1.2024). Henkilökohtainen keskustelu Kokemäen seurakunnan työntekijän, Suvi Kolumäen, kanssa.

Koskela, S. (21.3.2024). Henkilökohtainen keskustelu Kokemäen seurakunnan työntekijän, Selina Koskelan, kanssa.

Kuluttajaliitto. (n.d.). Vastuullinen kuluttaminen: Ympäristö- ja energiamerkit. Haettu 19.5.2024 osoitteesta <https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/vastuullisen-kuluttaminen-ymparisto-ja-energiamerkit/>

Lahtinen, E. (14.3.2024). Henkilökohtainen keskustelu Kokemäen seurakunnan luottamushenkilön, Erkki Lahtisen, kanssa.

Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016. Haettu 29.1.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161397>

Lähdemäki-Hakuni, P. (31.1.2024). Henkilökohtainen keskustelu Kokemäen seurakunnan työntekijän, Pirkko Lähdemäki-Hakunin, kanssa.

Metsänhoitoyhdistys. (4.8.2022). Metsäsuunnitelma vuosille 2022–2032. [Julkaisematon].

Motiva. (2024). Ympäristömerkit. Haettu 27.4.2024 osoitteesta https://www.motiva.fi/koti_ja_asuminen/energiatehokas_arki/ymparistomerkit

Muotio, L. (19.1.2022). Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä. Muotoilu.info. <https://www.muotoilu.info/index.php/tutkiva-muotoilu/menetelmat/teemahaastattelu-tutkimusmenetelmana/>

Muotka, A. & Kinni, A. (2024). Ilmastomuutos alakoululaiselle [Kuva]. Luokanopen ilmasto-opas. Haettu 17.2.2024 osoitteesta <https://luokanopenilmasto-opas.fi/ilmastonmuutos/alakoululaiselle/>

Nordic Offset Oy. (n.d.). Päästöjen kompensointi. Haettu 7.4.2024 osoitteesta <https://nordicoffset.fi/paastojen-kompensointi/>

Reilu kauppa. (2024). Vaikuttavuus. Haettu 3.3.2024 osoitteesta <https://reilu-kauppa.fi/mika-on-reilu-kauppa/vaikuttavuus/>

Riento, J.-P. (24.1-11.4.2024). Henkilökohtaiset keskustelut Kokemäen seurakunnan työntekijän, Juha-Pekka Riennon, kanssa.

Ruokavirasto. (2024). Ravitsemus- ja ruokasuositukset. Haettu 25.2.2024 osoitteesta <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/terveytta-edistava-ruokavaliio/ravitsemus--ja-ruokasuositukset/>

SFS Suomen standardit ry. (2021). Ympäristöjohtamisen standardisarja ISO 14000. [Esite]. Haettu 28.2.2024 osoitteesta <https://sfs.fi/standardeista/tutustu-standardeihin/suosittut-standardit/iso-14000-ymparistojohdamisen-standardisarja/>

Suomen luonnonsuojeluliitto. (n.d.). Valintaopas: Ympäristömerkit ja -sertifikaatit yrityksille. Ekokompassi. Haettu 31.1.2024 osoitteesta <https://ekokompassi.fi/valintaopas-ymparistomerkit-ja-sertifikaatit-yrityksille/>

Suomen ympäristökeskus. (2023a). Päästöjen kompensointi. Ympäristö.fi. Haettu 22.2.2024 osoitteesta <https://www.ymparisto.fi/fi/kestava-arki/paastojen-kompensointi>

Suomen ympäristökeskus. (2023b). Ympäristöjärjestelmät ja johtaminen. Ymparisto.fi. Haettu 26.2.2024 osoitteesta <https://www.ymparisto.fi/fi/kestava-kierto-ja-biotalous/kestava-tuotanto/ymparistojarjestelmat-ja-johtaminen>

Suomen ympäristökeskus. (2024). EMAS-järjestelmä ja sen toteuttaminen. Ymparisto.fi. Haettu 28.2.2024 osoitteesta <https://www.ymparisto.fi/fi/kestava-kierto-ja-biotalous/kestava-tuotanto/ymparistojarjestelmat-ja-johtaminen/emas-jarjestelma-ja-sen-toteuttaminen>

Suomen ympäristömerkintä. (2017). Opas ympäristömerkin käyttämiseen julkisissa hankinnoissa. https://joutsenmerkki.fi/wp-content/uploads/2022/06/Julkiset_hankinnat_ymparistomerkit_opas_huhtikuu_2017.pdf

Suomi.fi. (2022). Ympäristöjärjestelmät. Haettu 26.2.2024 osoitteesta <https://www.suomi.fi/yritykselle/vastuut-ja-velvollisuudet/ymparistovastuut-ja-velvoitteet/opas/yrityksen-ymparistoasioiden-hallinta/ymparistojarjestelmat>

Surmet Oy. (n.d.). Surmet Oy:n kotisivu. Haettu 19.4.2024 osoitteesta <https://surmet.fi/yrityksesta/>

Tampereen seurakuntayhtymä. (n.d.). Ympäristödiplomi. Tampereen seurakunnat. Haettu 16.2.2024 osoitteesta https://tampereenseurakunnat.fi/kirkko_tampereella/ymparisto_ja_kestava_kehitys/ymparistodiplomi

Tilastokeskus. (2022). Käsitteet ja määritelmät. <https://www.stat.fi/til/khki/kas.html>

Työ- ja elinkeinoministeriö. (n.d.). Päästökauppa. Haettu 7.4.2024 osoitteesta <https://tem.fi/paastokauppa>

Ukkonen, T. (21.3.2024). Henkilökohtainen keskustelu Kokemäen seurakunnan työntekijän, Taneli Ukkosen, kanssa.

Ulkoministeriö. (n.d.). Agenda 2030 – kestävän kehityksen tavoitteet. Haettu 10.3.2024 osoitteesta <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>

United Nations. (n.d.). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Haettu 3.4.2024 osoitteesta <https://sdgs.un.org/2030agenda>

Valtioneuvosto. (n.d.). Kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma Agenda2030. Kestavakehitys.fi. Haettu 3.4.2024 osoitteesta <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>

Visit Finland. (n.d.). Sertifiointit ja ohjelmat: Suomessa käytössä olevia sertifiointeja ja matkanjärjestäjien ja muiden matkailutoimijoiden omat kestävän kehityksen ohjelmat. Haettu 10.3.2024 osoitteesta <https://www.visitfinland.fi/liiketoiminnan-kehittaminen/vastuullinen-matkailu/sertifiointit--ohjelmat>

WWF Suomi. (n.d.). Ilmastonmuutos. Haettu 25.3.2024 osoitteesta <https://wwf.fi/uhat/ilmastonmuutos/>

Yhdistyneet Kansakunnat. (n.d.). Kestävän kehityksen tavoitteet [Kuva]. Haettu 3.4.2024 osoitteesta <https://unric.org/fi/kestavan-kehityksen-tavoitteet/>

LIITE 1: KOKEMÄEN SEURAKUNNAN YMPÄRISTÖKASVATUS- SUUNNITELMA

Kasvatustyö

Lasten ympäristökasvatus

Seurakunnan varhaiskasvatuksessa luomakunta on läsnä koko päivän ajan eri toiminnoissa. Tavoitteena on tukea perheiden ympäristökasvatusta. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri vuodenaikoina keskustellen ja tutkien. Retket lähiluontoon/ ympäristöön ovat tärkeitä oppimisen kohteita. Lasten oma havainnointi ja tutkiminen ovat tärkeitä oppimisen kannalla. Järjestetään perheille yhteisiä retkiä / rasteja luontoon.

- Aikuisten malli tärkeä kestävän elämäntavan omaksumisessa.
- Luonnon säästäminen, opetetaan luonnon kiertokulkua; ei rikota luontoa, katkaista oksia puista, revitä sammalta...
- ei heitetä mitään luontoon(ei purkkaa luontoon voi joutua linnun suuhun, ei heitetä tölkkejä, vaan kaikki roskat viedään luonnosta pois
- askartelumateriaaleissa käytetään myös luonnonmateriaalia ja kierrätystä
- vanhojen vaatteiden kierrätystä ja lelujen vaihtoa kerhossa
- tutkitaan mikä maatu. Syksyllä kaivetaan maahan banaaninkuori, karkkipaperia, lasia, perunan kuoria jne. tutkitaan keväällä, mikä on maatonut mikä ei
- kerhossa lajitellaan, biojäte lapsi oppii äkkiä
- otetaan ruokaa sen verran kun jaksetaan, ettei tule hävikkiä

Varhais-, nuoris- ja rippikoulutyön ympäristökasvatus

Tavoitteet:

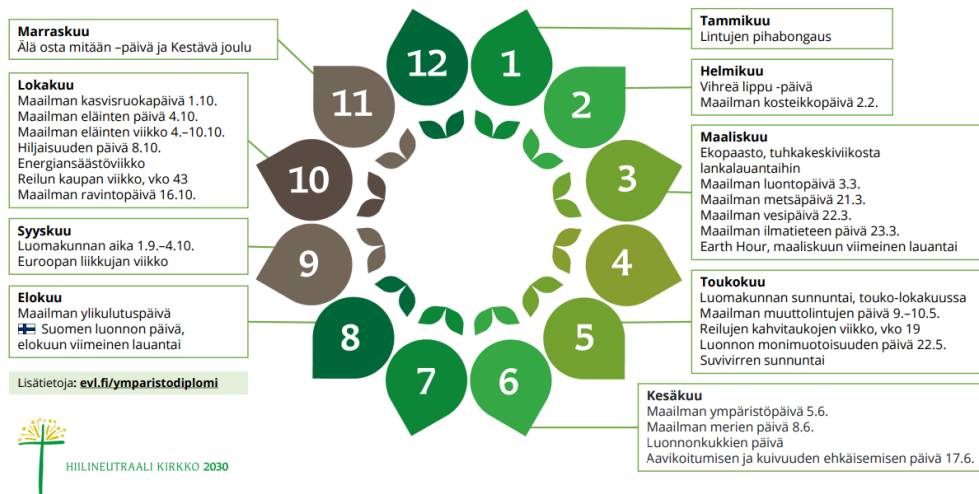
- 1.Varhaisnuoret ja nuoret ymmärtävät, ettei luonto ole vain asia, jota hyödynnetään omiin tarpeisiin vaan, että siitä tulee myös pitää huolta. Tämä ajatus perustuu vahvasti Jumalan luomistyöhön sekä toimintamme vaikutuksiin luomakunnassa.
2. Varhaisnuoret ja nuoret oppisivat kristillisen käsityksen luonnon arvosta ja koskemattomuudesta. Sekä sen, että meidät on kutsuttu "viljelemään ja varjelemaan" eli yhdessä ja yksin pitämään huolta luomakunnasta.
- 3.Tavoitteena on toiminnassa hyödyntää myös ulkona tapahtuvaa toimintaa, joiden kautta varhaisnuoret ja nuoret voivat oppia mm. luonnossa liikkumista ja tekemään erilaisia havaintoja luonnosta. Tämänkaltaista toimintaa on omalta osaltaan mahdollistamassa positiivisten kokemusten syntymistä ja herättää pohtimaan, miten kukin voisi omalta osaltaan ottaa paremmin huomioon luonnon ja sen kestävyys.
- Tavoitteena on siis tuoda luontoa lähemmäs varhaisnuorten ja nuorten arkea.
- 4.Tavoitteena on työntekijöiden omalla esimerkillä ja kannustuksella rohkaista varhaisnuoria ja nuoria kohti kestävä elämäntapaa ja kohtuullisuutta. Tähän tähtääme myös varhais-, nuoris- ja rippikoulutyön toteutuksessa
- 5.Rippikoulutyössä ja isokoulutuksissa hyödynnämme vihreät riparit-materiaalia.

Konkreettiset toimet:

1. Järjestämme retkiä luontoon
2. Järjestämme varhaisnuorisotyössä erilaisia luontoon ja luomakuntaan liittyviä teemapäiviä
3. Järjestämme esim. leireille hartauksia ja jumalanpalveluksia ulkona luonnossa
4. Huolehdimme oikeaoppisesta kierrättämisestä
5. Askarteluissa hyödynnämme mahdollisuuksien mukaan kierrätysmateriaaleja ja askartelutarvikkeita pyritään käyttämään mahdollisimman vastuullisesti.
6. Tarjoiluissa voisi hyödyntää mahdollisuuksien mukaan punaisen tarran tuotteita.
7. Leireillä pidetään myös kasvisruokapäiviä.
8. Pyritään vähentämään kertakäyttöastioiden käyttöä sekä tulostusten käyttöä.
9. Opetuksissa pidetään esillä luonnon ja sen suojelemisen tärkeyttä.
10. Opetuksessa käytetään sähköisiä ja kierrätettäviä välineitä, kuten tietokonetta, videotykkiä, valkotaulua, osallistujien omia puhelimia
11. Leireillä voidaan pitää ympäristöteemainen päivä, jolloin kiinnitetään huomiota esimerkiksi siihen, paljonko tuotamme jätettä päivän aikana ja paljonko kulutamme lämmintä vettä.
12. Toiminnassa kannustetaan käyttämään yhteiskyytejä esim. leirikeskukseen.
13. Esim. rippikoulussa tarjotaan nuorille mahdollisuutta keskustella ja jakaa ympäristöasioihin liittyviä tunteita ja kysymyksiä.

LIITE 2: EKOTAPAHTUMIEN VUOSIKELLO

Seurakunnan ekotapahtumien vuosikello

LIITE 3: JÄTEHUOLTOKARTOITUKSEN ESIMERKKILISTA

Esimerkki jätehuoltokartoituksen sisällöstä

1. Käytä apuna kiinteistökohtaisia jätehuollon kartoitus- ja jätemäärän seurantalomakkeita.
2. Selvitä kiinteistöllä syntyvät ja kerättävät jakeet (lajit ja määrä) sekä jäteastioiden määrät ja tyhjennysvälit.
3. Selvitä jätehuollon kustannukset ja jäteastioiden tyhjennysmäärät esimerkiksi palveluntuottajien laskuista ja vuosiraporteista. Palveluntuottaja on velvollinen toimittamaan raportin pyydetessä.
4. Pyydä palveluntuottajilta selvitys, mihin hyötykäyttöön jätejakeenne toimitetaan.
5. Vertaa jätehuollon nykytilaa alueen kunnallisiin jätehuoltomääräyksiin.
6. Arvioi lajittelun, jätetilojen ja keräysvälineiden asianmukaisuus käyttäjien sekä kuljettajan työn ja turvallisuuden näkökulmista.
7. Tee ja kerää ehdotuksia jätteen määrän vähentämisestä ja jätehuollon kehittämisestä kiertotalouden edistämiseksi (pohjaksi ympäristöohjelmaan).

LIITE 4: TODISTUS KOKEMÄEN SEURAKUNNAN METSIEN SERTIFIOINNISTA

078820

PC81

KOKEMÄEN SEURAKUNTA
MAARIANRINNE 1
32800 KOKEMÄKI

HYVÄ METSÄNOMISTAJA

Tämä kirje sisältää todistuksen siitä, että teidän metsänne ovat mukana PEFC-ryhmäsertifioinnissa^{*)}. PEFC-metsäsertifiointi todistaa, että metsiä hoidetaan kestävästi. Todistus kannattaa säilyttää, sillä sen avulla voitte esimerkiksi puukauppaa tehdessänne osoittaa, että metsänne kuuluvat metsäsertifioinnin piiriin.

Nyt käytössä olevissa uusissa PEFC-standardissa kiinnitetään huomiota mm. metsäluonnon monimuotoisuuden edistämiseen, vesien suojeluun, nuorten metsien hoitoon ja energiapuun kestävään kasvuun. Metsiin liittyvän lainsäädännön noudattaminen luo perustan metsäsertifioinnissa asetettujen vaatimusten toteutumiselle.

Metsänomistaja voi olla mukana ryhmäsertifioinnissa metsänhoitoyhdistyksen jäsenenä tai ilmoittautumalla metsäsertifikaatin haltijana toimivalle metsänomistajien liitolle. Metsäsertifiointiin osallistuminen on vapaaehtoista. Ryhmäsertifioinnista irrottautumisesta metsänomistaja ilmoittaa metsänhoitoyhdistykselle tai metsänomistajien liitolle.

Kiitos, että olette mukana PEFC-metsäsertifioinnissa. Näin myötävaikutatte siihen, että suomalaisia metsiä hoidetaan ja käytetään kestäväällä tavalla. Kestävästi hoidettujen metsien puusta valmistetun tuotteen tunnistaa PEFC-merkistä.

Metsänomistajien liittojen yhteystiedot löydätte osoitteesta www.liitto.mhy.fi.

Lisätietoja metsäsertifioinnista on PEFC Suomen verkkosivulla www.pefc.fi.

Auvo Heikkilä, metsänhoitopäällikkö
Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi
auvo.heikkila@mhy.fi
0400 526 278

^{*)} Tietolähde: metsänomistajaliiton sertifiointirekisteri

PEFC-sertifioitu paperi ja ympäristöystävällinen painoprosessi – Libris Oy (PEFC/02-31-150)

PEFC™
PEFC/02-21-15

Kestävän metsätalouden edistämiseksi

078820

TODISTUS METSÄSERTIFIOINTIIN OSALLISTUMISESTA

Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi

vakuuttaa, että
Metsänhoitoyhdistys Teljän
jäsenenä

KOKEMÄEN SEURAKUNTA
MAARIANRINNE 1
32800 KOKEMÄKI

on mukana
Suomen metsäkeskuksen Lounais-Suomen alueyksikön toimialueen
metsäsertifiointissa.

DNV Certification Oy/Ab on myöntänyt 29. maaliskuuta 2012
alueelle sertifiointin nro 113521-2012-AE-FIN-FINAS.

Sertifioituissa metsissä käytetään menetelmiä ja toimintatapoja, jotka
noudattavat Suomen PEFC-metsäsertifiointijärjestelmän
standardien PEFC FI 1001:2009 ja PEFC FI 1002:2009 vaatimuksia.

Tämän todistuksen voimassaolo edellyttää, että
metsänomistaja noudattaa standardien vaatimuksia.

Suomen PEFC-metsäsertifiointijärjestelmä on kansainvälisen PEFC:n
(Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes) hyväksymä.

Turussa 31.05.2012

Auvo Heikkilä, metsänhoitopäällikkö
Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi

SÄILYTTÄKÄÄ TÄMÄ TODISTUS, SILLÄ SEN AVULLA VOITTE OSOITTAA, ETTÄ ALUEELLA SIAITSEVAT
METSÄNNE KUULUVAT PEFC-RYHMÄSERTIFIOINNIN PIIRIIN

metsänhoitoyhdistys